

Výsledky účtu kultury ČR za rok 2009

OBSAH

1.	Úvod	3
1.1.	Vymezení sektoru kultury	4
1.2.	Základní principy účtu kultury	9
1.3.	Zdroje dat	11
2.	Zdroje financování kultury v roce 2009	12
2.1.	Veřejné výdaje na kulturu	12
2.2.	Soukromé výdaje na kulturu	15
2.2.1.	Výdaje domácností na kulturu	15
2.2.2.	Ostatní soukromé zdroje financování kultury (dle šetření KULT a NI)	17
2.3.	Ostatní svět (dle šetření KULT a NI)	18
2.4.	Obsahové zaměření zdrojů financování	19
3.	Hospodaření kulturních institucí	21
3.1.	Mikroekonomický pohled	21
3.2.	Makroekonomický pohled	25
4.	Základní naturální ukazatele kultury	29
4.1.	Poskytovatelé v oblasti kulturního dědictví	29
4.2.	Divadla a kina	30
4.3.	Knihovny	32
5.	Závěr	34
	Použité zdroje a literatura	36
	Tabulková příloha	37

1. Úvod

Kultura patří již tradičně mezi odvětví, která jsou neprávem opomíjena a to zejména z pohledu alokace celospolečenských prostředků. Je tomu částečně tak i pro přetrvávající názor, že tato oblast společenského života je pouze příjemcem a nikoli tvůrcem zdrojů. Skutečnost je však jiná. Kultura je duchovním základem společnosti. Má nepopíratelný, byť těžko měřitelný přínos pro rozvoj osobnosti člověka, přispívá k jeho kultivaci, vzdělanosti, stimulaci tvořivosti a inovativních procesů. Je také bariérou sociálně patologických jevů ve společnosti. Řada ekonomicky vyspělých zemí považuje za prokázané, že kultura přispívá k reprodukci pracovní síly, tedy k vyšší výkonnosti člověka.

Vytvoření tzv. znalostní společnosti je také jedním z aktuálních cílů Evropské Unie. Kulturní dědictví je mostem mezi minulostí a současností. Proto ať ve formě materiálního dědictví či nemateriálního odkazu předků má být zpřístupňováno, chráněno a rozvíjeno. Kultura je nezbytným předpokladem a podmínkou trvale udržitelného života. Dokumenty UNESCO (např. úmluva o kulturní rozmanitosti), Evropské Unie (např. tzv. Zelená kniha) obsahují tezi, že kulturní aktivity a statky mají nepominutelnou hodnotu bez ohledu na jejich ekonomický potenciál. Veřejné kulturní služby mají přitom řadu multiplikačních ekonomicky zhodnotitelných výsledků. Do kultury patří také tzv. kreativní a kulturní průmysly, které jsou dynamicky se rozvíjejícími odvětvími.

Velké nároky na kulturu klade proces globalizace usnadněný rozvojem informačních a komunikačních technologií a jejich přístupností. Na jedné straně vytváří příznivější podmínky pro intenzivní interakci různých kultur, jak na úrovni jednotlivých zemí, tak kontinentů, na straně druhé je potenciální hrozbou pro kulturní rozmanitost jako jednu z nepopíratelných hodnot současného světa.

Z ekonomického pohledu nelze nevidět, že kultura – ať už ve formě kulturního dědictví či kultury živé - vytváří nemalé stimuly pro rozvoj cestovního ruchu a dalších podnikatelských aktivit. Nezanedbatelné je také její postavení jako zaměstnavatele, přičemž jak konstatuje i studie EU „Ekonomika kultury v Evropě“ (2006), pracovní síla v tomto sektoru musí být flexibilní, mobilní a kvalifikovaná. Nezanedbatelné je rovněž postavení kultury jako a plátce či poplatníka daní.

Je nepochybné, že kultura má potenciál pro zvýšení konkurenceschopnosti ostatních oborů a činností. V této souvislosti **roste význam sledování a hodnocení ekonomického rozměru kultury**. Také proto **byl usnesením vlády ČR č. 1452 z roku 2008 o Státní kulturní politice na léta 2009 až 2014 zadán úkol týkající se vyhodnocování přínosů kultury včetně evaluace ekonomické**. Jednou z naznačených cest jeho plnění je vytvoření a využití tzv. satelitního účtu kultury (dále také „účet kultury“). Cílem je mimo jiné identifikovat finanční zdroje kultury, analyzovat objem její produkce a změřit produktivitu, respektive efektivnost jednotlivých oborů kultury.

Netřeba zdůrazňovat, že otázka věrohodného vyjádření ekonomického významu kultury je velmi složitá. K jejímu řešení přistoupilo prozatím jen několik málo zemí (např. Finsko a Španělsko). Již pouhé teoretické vymezení

pojmu kultury (co vše ještě do ní patří popř. již nepatří) je spojeno s mnoha úskalími¹. Kvantitativní postižení ekonomických jevů, které bývá obvykle založeno na účetních či statistických metodách, je nezbytně spjato s určitou institucionalizací předmětu zkoumání. Může s větší či menší přesností vypovídat o ekonomických veličinách dané kulturní instituce či organizace, popř. oboru či celého odvětví, nikoli však o takových jevech - spadajících také pod pojem kultury – jakými jsou např. způsob života, zvyky a tradice nebo projevy kreativní činnosti lidí.

Jinými slovy to znamená, že **tak složitou** a ne právě snadno uchopitelnou **oblast** jakou je kultura **kvantitativním přístupem v celé šíři nepostihneme** a to ani s vynaložením veškerého představitelného úsilí. Je třeba se proto smířit se skutečností, že ekonomická data vyjadřující význam či váhu kultury v ekonomice nebudou – zejména z výše uvedených důvodů – zcela úplná. Naopak, jak dále zjistíme, může se nám snadno stát, že do kultury zahrneme i aktivity, které do ní nepatří (dále jen aktivity „ne – kulturní“).

Další překážkou kvantifikace ekonomického rozměru kultury je skutečnost, že některé kulturní služby a statky je pro jejich jedinečnost nemožné, či dokonce nemožné jednoznačně ocenit, popř. cena může být v závislosti na čase i jiných podmínkách značně proměnlivá. Lze také říci, že ne všechny kulturní instituce se chovají zcela v souladu s požadavky tržních vztahů. V této souvislosti je třeba se zmínit zejména o veřejných kulturních službách, které jsou oblastí dotovanou orgány veřejné správy a nespádají tak plně do sféry tržní ekonomiky.

1.1. Vymezení sektoru kultury

Před vlastním zjišťováním a hodnocením ekonomického rozměru kultury je nutné jasně určit rozsah a strukturu objektu, který je předmětem zájmu. Nejdříve je třeba **odlišit jeho vymezení z pohledu věcného od vymezení průřezového charakteru vycházejícího z účelu resp. funkce a z průběhu času**. V prvním případě lze hovořit o jednotlivých oblastech, odvětvích či sférách kultury a ve druhém o tzv. kulturním cyklu.

V souladu s dostupnými mezinárodními dokumenty (UNESCO, OECD, EUROSTAT) rozlišujeme tyto **kulturní oblasti či odvětví** označené „ O 11 – O 17“ (s uvedením CZ -NACE) :

- kulturní dědictví - O.11 (91.02, 03)
- interpretační umění - O.12 (90.01, 02, 04, 59.20)
- vizuální umění a řemesla - O.13 (90.03, 74.20, sekce C)
- knihy a tisk - O.14 (91.01, 58.11, 13, 14, 19, 47.61, 62. 63.91, 90.03)

1) V souladu s definicí UNESCO je kultura souborem distinktivních duchovních a hmotných, intelektuálních i citových rysů, které charakterizují společnost nebo společenskou skupinu ; kultura zahrnuje vedle umění a písemnictví také způsoby života, způsoby soužití, hodnotové systémy, tradice a přesvědčení.

- audiovizuální a interaktivní média - O.15 (58.21, 59.11, 12, 13, 14, 60.10, 20, 47.63)
- design a kreativní služby - O.16 (71.11, 73.11, 74.10)
- provoz a správa - O.17 (94.99.2, 84.11, 12)

Z praktických důvodů souvisejících s problémy se získáním a členěním potřebných dat je nutné výše uvedené oblasti doplnit o další blíže neurčenou oblast či oblasti, kterou budeme nazývat „neznámá oblast“.

Vedle výše zmíněných hlavních oblastí, které lze značit za **typické nebo charakteristické** se někdy uvádí tzv. **příbuzné (související)** oblasti, mezi něž patří cestovní ruch a některá odvětví průmyslu (např. tisk, výroba fotografických přístrojů, hudebních nástrojů apod.). Je třeba si uvědomit, že teoretické vymezení kultury jako takové přesahuje resort kultury (jeho administrativní vymezení), tak jak jej v našich podmínkách známe.

Oblasti dle výše uvedeného členění je možné seskupit **do čtyř základních kulturních sfér**, každá z nich odráží rozhodující příbuzné rysy několika oblastí. Za takovou skupinu příbuzných oblastí lze označit sféru **kulturního** (hmotného a nehmotného) **dědictví** kam patří např. památky a muzea, dále sféru **živé originální umělecké tvorby** (např. interpretační a výtvarné umění, umělecká řemesla, design, reklama) a sféru **kulturních medií** (např. film, televize, rozhlas, vydávání software, knihy a tisk). Čtvrtou sféru – ač ne zcela kulturní - by mohly tvořit **správní (režijní) činnosti**, které jsou i s kulturou – jako s každou jinou oblastí lidských aktivit - neoddělitelně spojeny.

V rámci jednotlivých oblastí či sfér rozeznáváme kulturní činnosti (přestavují či zprostředkovávají kulturní projevy) jako např. činnost muzeí a galerií a dále kulturní služby či statky (např. konzervace a archivace v rámci muzeí či originály zvukových nahrávek). **Nositele** uvedených **kulturních činností** popř. služeb či statků **lze** také souhrnně **označit za poskytovatele** kulturních statků a služeb (dále také „poskytovatele“). Mezi ně patří např. muzea, knihovny, divadla, kina, rozhlas či televize. Nutno dodat, že jejich výčet je do značné míry dán pragmatickými důvody spočívajícími v dosažitelnosti statistických dat cestou statistických zjišťování. Jinými slovy řečeno to znamená, že data o některých významných kulturních aktivitách (např. designu a kreativních službách, činnosti spisovatelů, malířů či sochařů apod.) v současné době nejsou, popř. z velké části nejsou k dispozici.

V souladu se zaměřením prováděných statistických šetření v kultuře (KULT) přiřazujeme stávající **institucionálně** vymezené **poskytovatele** (respondenty šetření) **k obsahově** vymezeným **kulturním oblastem** (odvětvím) tj. O 11 – O 17, takto :

- historická památka - (O.11)
- muzeum a galerie - (O.11)
- archiv - (O.14)
- divadlo - (O.12)
- koncertní sál - (O.12)

- výstavní sál - (O.13)
- knihovna - (O.14)
- nakladatelství/vydavatelství - (O.14)
- výrobci a distributoři audiovizuálních děl - (O.15)
- rozhlas - (O.15)
- televize - (O.15)
- ostatní poskytovatelé - (O.12, 13,15,17)

Jak je z uvedeného členění patrné, ve velmi významné oblasti designu a kreativních služeb – O.16 (specializované návrhářské činnosti, architektonické činnosti a reklamní agentury) a provozu a správy – O.17 (správa a řízení resortu kultury a ochrana autorských práv) se zatím žádný jednoznačně vymezený poskytovatel - z důvodu nedostatku odpovídajících dat získávaných šetřením KULT – nenachází. O oblasti provozu a správy to však zcela neplatí, některé údaje o institucích řízení resortu i ochrany autorských práv jsou k dispozici. Obvykle je rozsah kulturních oblastí širší než by odpovídalo významu poskytovatelů, kteří do nich jsou zařazeni. Poskytovatele jsou tak svým způsobem vybranými (statisticky sledovanými) reprezentanty jednotlivých oblastí a sfér (skupin oblastí).

Za údaje o ostatních poskytovatelích se považují zjišťovaná data o kulturní, vzdělávací a zájmové činnosti v těch kulturních oblastech, které nelze jednoznačně přiřadit k předcházejícím poskytovatelům (např. kulturní domy, hvězdárny a planetária).

Z podobných důvodů jako v případě oblastí – tj. nemožnosti věrohodného rozčlenění souhrnných dat - je dále nutné předpokládat i tzv. „neznámého poskytovatele“. V této souvislosti je patrné, že **postupné snižování významu (váhy) dat uvedených za neznámou oblast či neznámého poskytovatele v relaci k celkovým údajům za kulturu by mělo být projevem zdokonalování účtu kultury jako takového.**

Jak je z výše uvedeného zřejmé, členění poskytovatelů kulturních služeb, které je do značné míry ovlivněno možnostmi získání potřebných dat za danou sféru kulturních aktivit, se bude se změnami ve statistickém zjišťování s časem měnit (v budoucnu mohou být statisticky sledováni další poskytovatelé kulturních služeb jako např. kina).

Níže uvedená tabulka schematicky znázorňuje výše popsané členění kultury do kulturních sfér, oblastí a na jednotlivé poskytovatele.

SFÉRY	OBLASTI	POSKYTOVATELÉ
KULTURNÍ DĚDICTVÍ	HMOTNÉ KULTURNÍ DĚDICTVÍ	Historické památky Muzea a galerie Archeologická naleziště Architektura
	NEHMOTNÉ KULTURNÍ DĚDICTVÍ	Není definováno
ŽIVÁ ORIGINALNÍ UMĚLECKÁ TVORBA	INTERPRETAČNÍ UMĚNÍ	Divadla Festivaly Hudební soubory Pořizování hudebních nahrávek a jejich vydávání

	VIZUÁLNÍ UMĚNÍ A ŘEMESLA	Výtvarní umělci Fotografické činnosti Umělecká řemesla
	DESIGN A KREATIVNÍ SLUŽBY	Návrhářské činnosti Poradenské architektonické činnosti Reklamní agentury
KULTURNÍ MEDIA	KNIHY A TISK	Knihovny Veřejné archivy Zpravodajské tiskové agentury Vydavatelé, Spisovatelé
	AUDIOVIZUÁLNÍ A INTERAKTIVNÍ MEDIA	Vydávání herního software Produkce filmů, videozáznamů a TV pořadů Distribuce filmů, videozáznamů a TV pořadů Kina Rozhlas Televize
SPRÁVNÍ ČINNOSTI V KULTUŘE	SPRÁVA PROVÁDĚNÁ VEŘENÝM SEKTOREM	Ministerstvo kultury Ostatní veřejné organizace spravující kult
	OCHRANA AUTORSKÝCH PRÁV	Organizace ochrany autorských práv

K tomuto **členění** je nutno dodat, že zatím **není zcela ustálené** a v mezinárodním měřítku jednotné. Je např. otázkou, zda by archivy či knihovny neměly být zařazeny do oblasti kulturního dědictví, podobný problém je i s architekturou. **Do budoucna lze v tomto směru očekávat změny**, které ovlivní i členění tabulek kulturního účtu.

V souvislosti s vymezením kultury z pohledu účelu či času hovoříme o druhém rozměru kultury - **kulturním cyklu**. Ten představuje souhrn fází či etap členících kulturu (resp. její oblasti) na tvorbu či produkci, uchovávání hodnot, šíření kulturních služeb a statků, obchod s nimi, vzdělávání a spotřebu kulturní produkce²⁾. Průřezový charakter pojetí kulturního cyklu svým způsobem sektor kultury jako takový překračuje a zasahuje také do jiných odvětví či sfér lidských aktivit (např. vzdělávání, obchod).

Co se týče faktoru času, lze mezi kulturním cyklem a kulturními sférami (skupinami oblastí) nalézt určité styčné body. Zatímco cyklus lze připodobnit k momentálnímu řezu právě probíhajícími kulturními aktivitami, tak sféry člení kulturu z dlouhodobého pohledu. S určitou mírou zobecnění lze říci, že kulturní dědictví vychází z minulosti, živá tvorba produkující kulturní služby a statky spotřebované v daném čase a na daném místě se váže na přítomnost a média rozšiřující zmíněné služby a statky směřují do budoucnosti.

²⁾ Více o členění kultury vztahující se k této analýze viz v manuálu „Systém účtů kultury“, NIPOS, Praha 2009

Všechny čtyři sféry zároveň představují základní etapy kulturního cyklu (uchovávání kulturních hodnot, jejich tvorba, šíření kulturních služeb a statků a související správní činnosti).

Z výše uvedeného členění kultury je patrné, že **relativně snadněji lze získat ekonomická data za kulturní oblasti** (činnosti, služby popř. statky), než za jednotlivé etapy kulturního cyklu. Kulturní instituce (poskytovatele), které jsou zejména zdrojem potřebných statistických údajů k sestavení kulturního účtu, bývají konstituovány spíše na principu obsahovém tj. kulturní oblasti popř. činnosti nebo služby (např. divadlo, knihovna či kino), než na principu účelově funkčním či průběhu času. Ekonomická data o fázích kulturního cyklu by bylo možné získat snad jen v případě důsledného uplatňování hospodářských středisek v kulturních institucích, což je možnost spíše teoretická.

Východiskem by snad mohlo být – alespoň přibližné - rozčlenění celého sektoru podle jednotlivých etap kulturního cyklu (tj. na instituce představující uchování kulturních hodnot, jejich tvorbu, šíření, obchod a vzdělávání). Celkové výsledky odvozené ze získaných dat s využitím jednoho (obsahového) či druhého (funkčního) přístupu by se v zásadě měly rovnat.

Spolu s předcházejícími přístupy (věcný a časový) přichází však k úvahu i **další (třetí) rozměr sektoru kultury, který vychází ze stupně participace** na (v) kultuře. Od pasivní účasti (např. nákupem lístků do kina či muzea), přes zajištění opakované pasivní účasti či neomezené reprodukce originálu (např. nákupem knihy, televize či nahrávacího zařízení) až po aktivní participaci ať už na amatérské či profesionální úrovni (např. činnost spisovatele, herce, zpěváka apod.), ta však už nepředstavuje stranu poptávky, ale nabídky kultury.

Samozřejmě, **započtení dat odpovídajících různým úrovním participace vede k různým výsledkům** resp. představám o rozsahu kulturních výdajů apod. V praxi to přináší otázku, zda brát v úvahu jen „čistou spotřebu“ kulturních služeb a statků (originálů) poskytovaných stěžejními sférami sektoru kultury tj. v rámci kulturního dědictví či živé umělecké tvorby, či také výsledky souvisejícího odvětví maloobchodu se zbožím kulturního charakteru (šíření kulturních služeb a statků). Pokud bychom pokračovali v tomto směru úvah ještě dále, došli bychom k daleko širšímu pojetí, které by zahrnovalo i některá průmyslová odvětví (výroba hudebních nástrojů, fotografických přístrojů, audiovizuální techniky apod.).

Úroveň výdajů na kulturu si tak lze představit resp. odvodit ze soustavy soustředných kruhů z nichž ten vnitřní představuje sdílení originálních kulturních statků a služeb, další vytvoření podmínek opakované (časově neurčité) pasivní (popř. i aktivní) účasti na kultuře (zahrnuje i maloobchod) a konečně vnější kruh výrobu prostředků k zajištění uvedené opakované pasivní účasti na kultuře (zahrnuje i průmysl) - viz níže uvedené grafické znázornění.

V tomto směru je namístě **přijmout určitý pragmatický pohled** vycházející - mimo jiné - z disponibilních dat na straně jedné a z ohraničení hospodářských odvětví (kultura, maloobchod, průmysl) na straně druhé. V rámci výdajů domácností na kulturu – jako jednoho ze základních finančních zdrojů kultury - **bude** proto v dalším textu **uvažováno zejména s užším pojetím pasivní participace (s výjimkou nákupu knih a tisku).**

Samozřejmě, nemalý význam mají i jiná členění kulturního sektoru. Evropská Komise člení kulturu v zásadě na **kulturní sektor a kreativní sektor**. Prvý tvoří **oblast tradičního umění** (výtvarné a interpretační umění, kulturní dědictví) a **oblast kulturních průmyslů** (film a video, televize a rozhlas, videohry, hudba, knihy a tisk), druhý – kreativní sektor tvoří **oblast kreativních průmyslů** (design, architektura a reklamní průmysl) a oblast příbuzných odvětví (výroba PC, přehrávačů apod.). Jak dále uvidíme, **toto členění má mimo jiné nemalý význam z pohledu uplatňování tržních vztahů v kultuře** a v této souvislosti rozdílných ekonomických výsledků kulturních oblastí.

Základní principy účtu kultury

Klíčovou otázkou, na kterou by měl účet kultury dát odpověď, je **objem, původ a konečné určení zdrojů**, které jsou kultuře věnovány. Účet přitom využívá vícerozměrné členění použitých finančních prostředků (resp. přijatých příjmů či výnosů a vynaložených výdajů či nákladů).

Těmito rozměry jsou :

- oblasti (sféry) kultury
- poskytovatelé kulturních služeb a statků
- zdroje financování kultury

Kombinací zmíněných rozměrů lze získat maticově uspořádané tabulky, které jsou - spolu s tabulkou pro propočet či lépe vyjádřeno odhad makroekonomických ukazatelů v kultuře – hlavním výstupem kulturního účtu

Zmíněné tabulky zachycují :

- zdroje financování kultury v členění podle kulturních odvětví (sfér)
- zdroje financování kultury v členění podle poskytovatelů kulturních služeb
- zdroje financování kultury podle kulturních odvětví a poskytovatelů kulturních služeb

Kultura je financována z těchto zdrojů:

- veřejné zdroje (stát a veřejné instituce poskytující prostředky přímou formou či nepřímou tj. daňovými úlevami apod.) – S 13 (dle European System of Accounts 1995, dále jen „ESA 1995“).
- soukromé zdroje (domácnosti, tržní nefinanční a finanční subjekty) – S 14 (vyjma S141 + 142), S 11 a S12.
- zdroje neziskových organizací – S 15.
- mezinárodní instituce (ostatní svět) - S 2.

Výše uvedené členění zdrojů v zásadě vychází z dělení ekonomiky do tzv. institucionálních sektorů (viz ESA 1995). Z logiky ekonomické činnosti resp. tvorby bohatství však vyplývá, že originálními zdroji jsou pouze ty, které vycházejí z rozdělení přidané hodnoty na práci a kapitál (domácnosti, tržní subjekty, vlastníci) a dále z mezinárodního (externího) prostředí.

Pohyb finančních prostředků mající podobu příjmů či výdajů ³⁾ zdrojů se v rámci kulturního účtu zachycuje v tzv. domácím (nikoli národním) pojetí, tj. včetně nerezidentů v tuzemsku a bez rezidentů v zahraničí. Z toho je zřejmé, že např. výdaje domácností na kulturu jsou ovlivněny i rozsahem cestovního ruchu (výdaji uskutečněnými zahraničními návštěvníky).

Tabulky uvedené v příloze zachycují jednotlivé části kulturního účtu. Prvé tři ukazují původ a umístění finančních zdrojů podle kulturních oblastí a poskytovatelů.

S problematikou zdrojů financování souvisejí významné otázky úrovně hospodaření s dostupnými zdroji a podílu kultury na celkovém výkonu naší ekonomiky. Další tabulky účtu proto zahrnují informace o hospodaření kulturních institucí (poskytovatelů služeb) a dále makroekonomický pohled na tvorbu hrubé přidané hodnoty v kultuře.

3) Ačkoli jsou v oblasti kultury realizovány jak výnosy, tak i příjmy a podobně jak náklady, tak i výdaje, budeme pro zjednodušení užívat pojmy „příjmy“ a „výdaje“.

Množství živé a zvěcnělé práce zachycují tabulky týkající se zaměstnanosti, výše prostředků vynakládaných na mzdy a na investice. Tato data jsou však v porovnání s předcházejícími údaji o zdrojích mnohem méně komplexní.

Konečně poslední dvě tabulky odrážejí naturální ukazatele činnosti vybraných kulturních institucí.

Nutno dodat, že **kulturní účet se v současné době nachází v raném stádiu svého vývoje**. S ohledem na nemalé problémy s disponibilními údaji (souvisejícími v nemalé míře se strukturou používaných statistických klasifikací neodpovídající členění kultury) a neujasněným věcným vymezením kulturního sektoru se předpokládá jeho postupné zdokonalování. Mělo by se to týkat jak otázky zpřesňování výsledků, tak i zahrnutí dalších - zatím nepostižených - stránek ekonomiky kultury, které by měl účet obsahovat (dovoz a vývoz, uplatnění stálých cen atd.).

Skutečnost, že se daný účet **sestavuje po prve a tudíž není k dispozici odpovídající časová řada údajů, omezuje samozřejmě možnosti hodnocení zjištěných dat z pohledu času**. Data roku 2009 se stanou základem nově vznikající časové řady, žel nutno přiznat, že s ohledem na zmiňované potíže týkající se potřebných informací nebude tento základ právě nejpevnější.

1.3. Zdroje dat

K sestavení účtu kultury se **využívají různorodá data z administrativní zdrojů i ze statistických zjišťování**. Do první skupiny patří v první řadě údaje z veřejných rozpočtů (státní rozpočet a místní rozpočty), které jsou získávány od MF ČR. Také sem patří dostupné údaje na internetu obsahující ekonomická data o některých poskytovatelích kulturních služeb.

Druhou skupinu tvoří zejména data získaná šetřením v domácnostech (cestou tzv. rodinných účtů) a dále statistickým zjišťováním přímo u kulturních institucí (pod označením KULT, popř. KULT-MK). Šetření v domácnostech provádí ČSÚ, který šetří také držitele licencí rozhlasového a televizního vysílání. Data od naprosté většiny dalších kulturních institucí (poskytovatelů) sbírá pomocí výše zmíněného šetření (KULT-MK) NIPOS. Některá data (zejména o zpravodajských agenturách, činnosti architektů, fotografické činnosti a činnosti reklamních agentur atd.) byla získána v rámci šetření tzv. podnikové statistiky ČSÚ.

Využívají se však také různé doplňkové zdroje informací. Údaje o zaměstnanosti a mzdách jsou částečně k dispozici z výběrového šetření pracovních sil a ze statistiky práce a mezd. Obě zjišťování provádí ČSÚ, který také dodává makroekonomická data z národního účetnictví (zejména ve formě matice dodávek a užití).

Údaje o archivech má k dispozici MV ČR, některé informace o kinech Unie filmových distributorů atd.

Jednou věcí je získat data (velmi často ne zcela úplná a „čistá“, popř. v jiném než potřebném členění) a druhou získat je v potřebném či přijatelném časovém termínu. Data o veřejných výdajích jsou k dispozici zhruba pět měsíců, údaje o výdajích domácnosti osm a o neziskových institucích až dvanáct měsíců po

referenčním období. Podobné to je s dopočtenými údaji sbíranými od kulturních institucí (poskytovatelů). Nejpozději jsou dosažitelná data ze systému národního účetnictví (více než rok po referenčním období).

Samozřejmě, nemalé **rozdíly jsou i v kvalitě informací**. Vysokou věrohodnost lze předpokládat u dat týkajících se veřejných výdajů na kulturu, která vycházejí z čerpání státního rozpočtu. Problematictější v tomto směru jsou všechny údaje zjištěné statistickým šetřením, ať už v domácnostech (rodinné účty), tak zejména specializovanými šetřeními v kulturních institucích (výběrová statistická šetření KULT prováděná NIPOS a ČSÚ) a dalšími šetřeními ČSÚ v podnicích. Kvalita těchto dat je ovlivněna všemi problematickými okolnostmi počínaje úplností základního souboru respondentů, metodami sestavení výběrového souboru, mírou neodpovědí, úrovní dopočtů apod.

V rámci řešení úlohy založené na různorodých zdrojích informací se lze ztěžít vyhnout rozhodnutí o tom, která data – v případě kontradikce – lze považovat za spolehlivější a prvořadá a která za méně významná či odvozená. V souvislosti s účtem kultury by do první skupiny měla patřit bezesporu data o veřejných výdajích na kulturu vycházející z čerpání státního rozpočtu. Mezi dalšími datovými zdroji by měl také náležet jistý stupeň preference údajům ze systému národního účetnictví, které procházejí řadou bilančních úprav a navíc „zapadají do mozaiky“ makroekonomických ukazatelů sestavovaných dle detailně propracovaných pravidel v souladu s jednotnou mezinárodní metodikou (např. upravená data ze šetření rodinných účtů).

Z postupu použitého v této analýze je patrné, že data z administrativních zdrojů a ze statistických šetření prováděných přímo v kultuře nepostačují k vyjádření celého rozsahu tohoto sektoru. Je nezbytné doplnit je o výsledky jiných, tzv. podnikových zjišťování, z nichž je nezbytné data o kultuře s větší či menší přesností (s ohledem na agregované pojetí klasifikací) vyčlenit (viz rozdíl v produkci sektoru kultury dle části 2. a 3. této analýzy).

2. Zdroje financování kultury v roce 2009

2.1. Veřejné výdaje na kulturu

Přímé **veřejné výdaje na kulturu v roce 2009 dosáhly bezmála výše 28,3 mld. Kč** (viz tab.č.1 v příloze), což je zhruba 24,1 % celkových zdrojů financování kultury.⁴⁾ Tato částka představuje konsolidované provozní a investiční výdaje organizačních složek státu, územních samosprávních celků a státních mimorozpočtových fondů (kultury a pro podporu a rozvoj české kinematografie) na bázi pokladního plnění.

Nepřímou pomoc státu kultuře je takřka nemožné kvantifikovat, mimo jiné i proto, že její část může přicházet i prostřednictvím výdajů domácností či podniků (snížení základu daně v případě daru kulturní instituci).

Na druhé straně dle zjištěných údajů sektor kultury uhradil na daních a poplatcích zpět do státního rozpočtu více než 1 mld. Kč.

4) V souladu s výše zmíněným manuálem se použitými zdroji rozumí veškeré příjmy (vč. investičních dotací) institucí s převažujícími kulturními aktivitami (tj. s poskytováním kulturních služeb a statků)

Z celkové výše veřejných výdajů bylo více než 19,3 mld. Kč (68,3 %) určeno na provozní účely a necelých 9 mld. Kč (31,7 %) na investice. Z pohledu **úrovně veřejných zdrojů** (stupňů vlády) bylo nejvíce prostředků na kulturu věnováno z obecních a městských rozpočtů (téměř 17,5 mld. Kč; z toho třetina na investice), dále ze státního rozpočtu vč. státního fondu kultury a fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie (8,2 mld. Kč ; z toho necelých 32 % na investice) a konečně z rozpočtu na regionální úrovni do kultury směřovalo 2,6 mld. Kč, z toho bylo určeno 17 % prostředků na investice.

Lze říci, že **základní proud pohybu veřejných finančních zdrojů do kultury směřoval z obecních rozpočtů do provozu oblastí kulturního dědictví a interpretačního umění.**

Co se týče **rozdělení prostředků do jednotlivých kulturních sfér a oblastí**, více než 43 % jich bylo použito v kulturním dědictví, v živém umění 24 % a konečně ve sféře kulturních médií necelých 5 %. Významnou část zdrojů (více než čtvrtinu) nebylo možné ani podle odpovídajících paragrafů státního rozpočtu jednoznačně přiřadit ke konkrétní kulturní oblasti a proto je uvedena v položce „neznámá oblast“.

Týká se to zejména činností vztahujících se ke kultuře jako celku (výzkum a vývoj, zájmová činnost, ostatní záležitosti kultury). Méně významná část veřejných prostředků (v rozsahu 1,3 %) byla směřována do oblasti provozu a správy, kam patří orgány státní správy v oblasti kultury a instituce provádějící ochranu autorských práv.

Z pohledu členění na provozní a investiční sféru hospodaření byly poměrně vyšší částky investičních výdajů z veřejných prostředků vynaloženy v kulturním dědictví (zdroj státní rozpočet) a v oblasti vizuální umění a řemesla (zdroj obecní a městské rozpočty).

Navzdory výše zmíněnému relativnímu nedostatku vhodných informací k sestavení kulturního účtu se některé z jejich zdrojů vyskytují duplicitně. Na jedné straně je nespornou výhodou takové situace možné ověření a doplnění chybějících informací a na straně druhé jsme vystaveni problému vysvětlení rozporných údajů a rozhodnutí o preferenci či potlačení méně věrohodných dat.

Takovým duplicitním zdrojem informací o veřejných výdajích na kulturu jsou statistická zjišťování zaměřená přímo na kulturní instituce (resp. jejich kulturní aktivity) prováděná ČSÚ (rozhlasové a televizní vysílání) a NIPOS (ostatní poskytovatele). Tab.č.2 uvedená v příloze obsahuje v prvních čtyřech sloupcích údaje o veřejných výdajích zjištěných formou provozních či investičních příspěvků a dotací z veřejných rozpočtů a údaje vycházející z šetření v domácnostech. Další sloupce tabulky obsahují data ze zmíněných specializovaných šetření v kulturních institucích (KULT) a šetření v neziskových institucích (NI).

Z dopočtených dat uvedených šetření KULT a NI (na celý základní soubor respondentů) je patrné, že veřejné výdaje do kultury (bez tzv. neznámého poskytovatele) v roce 2009 dosáhly částky 17,7 mld. Kč, což je o 10,6 mld. Kč (37,5 %) méně než udává údaj o čerpání veřejných rozpočtů (viz. tab. č.1). Částka veřejných výdajů nerozdělených podle poskytovatelů je o 3,7 mld. (55 %) vyšší, než tomu je v případě částky veřejných výdajů nerozdělených do kulturních oblastí. S ohledem na výše uvedený předpoklad preference administrativního

zdroje dat MF, je rozdíl (v podobě vyrovnávací položky) přisouzen tzv. neznámému poskytovateli. Obtížněji lze příslušným poskytovatelům přiřadit zejména veřejné výdaje z obecních a regionálních rozpočtů (místní vládní instituce). V případě těchto veřejných výdajů připadá na neznámého poskytovatele více než 46 % z celkových výdajů, což svědčí o velmi vysokém podílu neidentifikovatelných výdajů. V položce výdajů ústředních vládních institucí je situace příznivější, na neznámého poskytovatele připadá zhruba 15 % veřejných výdajů, což je dokonce méně než na neznámou oblast (16 %) v tab.č.1 sestavené z administrativních dat. Svědčí to zřejmě o skutečnosti snazšího přiřazení centrálně financovaných průřezových aktivit v souladu s institucionálním pojetím (poskytovatele) v porovnání s členěním dle věcného obsahu (kulturní oblastí).

Přes doplňkový charakter údajů o veřejných výdajích zjištěných statistickým šetřením v kulturních institucích a výše uvedený celkově nižší rozsah jejich přiřazení konkrétním poskytovatelům mají tato data pro svou adresnost nemalý význam. S jejich pomocí můžeme sledovat a popř. i hodnotit rozsah veřejných výdajů v jednotlivých kulturních oblastech s přesností až na jednotlivé institucionální jednotky.

Tak např. v rámci kulturního dědictví lze z tab.č.2 vyčíst, že zhruba 17 % veřejných výdajů připadá na úhradu výdajů historických památek a 83% na úhradu výdajů muzeí a galerií. V případě historických památek pochází – v porovnání s muzei a galeriemi – relativně vyšší podíl veřejných výdajů od ústředních vládních institucí. Lze říci, že **administrativní data vypovídají více o celkovém rozsahu veřejných výdajů** (dle oblastí či sfér) **a data ze statistických šetření v kulturních institucích více o jejich struktuře** (dle poskytovatelů).

Úroveň přiřazení veřejných výdajů ke kulturním oblastem či k poskytovatelům je dosti významným indikátorem. **Cím je vyšší, tím jemněji můžeme strukturovat získaná data, méně využívat různých odhadů**, snadněji formulovat a uplatňovat kontrolní vazby, lépe zjištěné údaje analyticky využít **a v konečném výsledku tak disponovat věrohodnějšími informacemi**. Ovlivňuje ji nejen hloubka členění příslušných klasifikací (COFOG, COICOP, NACE), ale i vhodný výběr poskytovatelů kulturních služeb a statků popř. i kulturních oblastí a samozřejmě zdroj zjištěných dat (administrativní, šetření v domácnostech či v kulturních institucích).

Strukturu zdrojů a stupeň jejich obsahové (oblasti) a institucionální (poskytovatele) identifikace ukazuje níže uvedená tabulka.

Zdroje financování kultury	Ústřední vládní instituce	Místní vládní instituce	Výdaje domácností	Nefin. a finanční podniky	Nevládní neziskové instituce	Ostatní svět	CELKEM
Podíl prostředků přiřazených do kulturních oblastí v %	83,9	72,6	98,4	94,4	100,0	92,4	92,1
Podíl prostřed. přiřaz. k poskytovatelům v %	85,4	53,5	56,5	100,0	99,9	100,0	72,4
Celkové prostředky v mil. Kč.	8 162	20 127	50 169	30 101	8 653	284	117 496
Procentní podíl jednotliv. zdrojů financování	7,0	17,1	42,7	25,6	7,4	0,2	100,0

Jak je zřejmé, největší problémy jsou s přiřazením finančních prostředků směřujících od místních vládních institucí a domácností k poskytovatelům. Naopak není problém s daty zjištěnými u jednotlivých poskytovatelů či neziskových institucí (o prostředcích nepocházejících z veřejných rozpočtů či od domácností).

Z tab. č. 3 v příloze, která ukazuje umístění finančních zdrojů kultury (dle oblastí a poskytovatelů) je patrné, že celkový **průnik přiřazení finančních zdrojů ke kulturní oblasti či poskytovateli za rok 2009 dosahoval necelých 76 %.**

Pokud bychom hodnotili **podíl veřejných výdajů na kulturu na celkových konsolidovaných výdajích veřejných rozpočtů, ten v roce 2009 dosáhl 1,73 %.** Z časové řady dat o veřejných výdajích na kulturu je zřejmé, že **od roku 2000 se tyto výdaje (v nominálním vyjádření) zvyšovaly ročně průměrně bezmála o 6,6 %** (souhrnný index spotřebitelských cen zboží a služeb se ve stejném období zvyšoval ročně průměrně o 2,65 %).

2.2. Soukromé výdaje na kulturu

2.2.1. Výdaje domácností na kulturu

Výdaje domácností na kulturu v roce 2009 dosáhly výše 50,2 mld. Kč. (viz tab č.1 v příloze), což je 42,7 % z celkových zdrojů financování kultury.

Tento údaj zahrnuje odpovídající část výdajů domácností zjišťovaných pomocí výběrového šetření v cca třech tisících domácnostech. Vzhledem k předpokládanému podhodnocení dat jsou zjištěné částky navyšovány dle metodiky národního účetnictví. Výdaje domácností jsou zjišťovány v souladu s klasifikací COICOP, ve které jsou např. kulturní služby uvedeny společně se zábavními službami v rámci jedné položky. Pro bližší členění výdajů domácností proto byla využita struktura výdajů (za vstupné) zjištěná v šetření KULT (MK) prováděného v kulturních institucích (viz tab.č.2 v příloze).

Nutno dodat, že **uvedená částka výdajů domácností odpovídá výše zmíněnému prvému stupni participace na kultuře tj. pasivní účasti (s výjimkou nákupu knih a tisku)**. V případě započtení nákupů zařízení a vybavení audio-video atd.(umožňujícího neomezenou reprodukci originálu), lze výdaje domácností odhadovat ve výši 78,3 mld. Kč. tj. o 44 % vyšší a podíl domácností na kulturních výdajích by překročil 53 %. O odhadu se zmiňujeme proto, že některé položky výdajů domácností vycházející z klasifikace COICOP nelze přesně rozdělit (např. položka noviny, knihy a papírenské zboží).

Z pohledu kulturních sfér **nejvíce prostředků domácností plynulo do sféry médií** (kino, rozhlas, televize, knihy a tisk, atd. - 43,2 mld.Kč, tj. 86%). Z této částky činilo např. vstupné v kinech 1,3 mld.Kč, na koncesionářské poplatky za rozhlas připadly téměř 2 mld. Kč a za televizi 5,8 mld. Kč a na knihy a tisk zhruba 13 mld.Kč. Mnohem méně prostředků domácnosti utratily ve sféře živé umělecké tvorby (4,8 mld. Kč, tj. 9,6 %) a kulturního dědictví (2,2 mld. Kč, tj. 4,4 %). V obou případech měly výdaje domácností podobu vstupného.

Při pohledu na výdaje domácností podle kulturních oblastí (viz tab.č.1) je patrné, že - podobně jako v případě veřejných výdajů - nejsou k dispozici data za oblast designu a kreativních služeb. Na druhé straně zřejmě odpovídá skutečnosti, že výdaje domácností v oblasti provozu a správy kultury jsou zanedbatelné. Konečně výdaje přiřazené neznámé oblasti (0,78 mld. Kč) představují z větší části vstupné a kursové v kulturních domech, které nelze jednoznačně rozdělit do konkrétních oblastí.

Údaje v tab. č. 2 (4. sloupec) členěné podle poskytovatelů vycházejí ze dvou zdrojů. Co se jejich absolutní výše týče, jsou založeny na šetření v domácnostech (tzv. rodinné účty) po úpravě dle metodiky národního účetnictví, zatímco pro stanovení struktury (podílu) výdajů připadajících na jednotlivé poskytovatele se využívají data o vstupném zjištěná v šetření prováděném ročně v kulturních institucích. V rámci uváděných dvanácti poskytovatelů kulturních služeb a statků dominují nakladatelství/vydavatelství (nákup knih a tisku) a dále televize s rozhlasem (koncesionářské poplatky atd.) a výrobci a distributoři audiovizuálních děl (vydávání software pro hry, produkce a distribuce filmů, videozáznamů a televizních programů).

Jak je výše uvedeno, úroveň přiřazení výdajů domácností na kulturu k jednotlivým poskytovatelům je poměrně nízká. Největší část těchto výdajů prozatím připadá na neznámého poskytovatele (43, 5 %).

Podíl výdajů domácností na kulturu na celkových výdajích domácností, činil 2,67 % (za zmíněný první stupeň kulturní participace) a 4,16 % v případě započtení nákupu kulturního zařízení a vybavení. Od roku 2000 rostly výdaje

domácností na kulturu průměrně ročně o zhruba 4,8 %, celkové výdaje domácností se zvyšovaly rychleji – o 5,2 % (např. výdaje na vzdělávání až o 9,1%).

2.2.2. Ostatní soukromé zdroje financování kultury (dle šetření KULT a NI)

Do ostatních soukromých zdrojů financování kultury můžeme zařadit zdroje pocházející od nefinančních a finančních podniků (S11, S 12), popř. i podnikatelů ze sektoru domácností (S 141, S 142) – dále také „ podniky “ a konečně i od nevládních neziskových institucí (S 15).

Údaje vztahující se k těmto zdrojům financování kultury jsou v porovnání s daty o veřejných výdajích a výdajích domácností na kulturu dosti odlišné. Rozdíly spočívají ve způsobech sběru dat. Veřejné výdaje jsou zjišťovány vyčerpávajícím způsobem a poměrně přesně v rámci čerpání veřejných rozpočtů, výdaje domácností jsou sice zjišťovány ve výběrovém souboru domácností, avšak navyšovány v souvislosti s bilancováním makroekonomických veličin dle zásad národního účetnictví.

Data o kulturních institucích zjišťovaná ročně statistickým výkaznictvím (včetně kulturně zaměřených neziskových institucí) jsou jiného druhu. Týkají se přímo jednotek, které jsou součástí kultury. S ohledem na skutečnost, že mají vést k vyčíslení finančních zdrojů v kultuře využívaných, nešetří se jako výdaje kulturních institucí - poskytovatelů, ale jako jejich příjmy (vč. dotací na investice). V tom by však nebyl důvod ovlivňující jejich nižší kvalitu, ten je spíše ve výše zmíněných problémech provázejících všechna výběrová šetření v podnikové sféře (kvalita opory výběru, míra neodpovědí respondentů, kvalita dopočtů neodpovědí a na základní soubor). V případě statistického zjišťování u kulturních institucí (KULT) je dále nutno dodat, **že v oblasti ekonomických ukazatelů nemá dlouhou tradici, což negativně ovlivňuje úroveň předkládaných údajů** respondenty, míru neodpovědí i úroveň dopočtů konečných výsledků.

Uvedená statistická zjišťování jsou navíc neúplná, nejen že nepokrývají všechny poskytovatele, ale ani všechny typy poskytovatelů. Jejich výsledky jsou sice s vysokou mírou přiřaditelné ke kulturním poskytovatelům u kterých se zjišťují, avšak tato skutečnost nic neříká o stupni věrohodnosti dat. Spíše svědčí o zmíněné neúplnosti a tak i určité nevyrovnanosti v porovnání se soubory dat o veřejných výdajích a výdajích domácností a částečně i o příjmech neziskových institucí s kulturními aktivitami (získaných ročním šetřením NI 1 –01).

Výdaje podniků na kulturu dosáhly – dle statistických šetření KULT a NI - v roce 2009 více než 30,1 mld. Kč (viz tab. č. 1 a č.2 v příloze), což by představovalo 25,6 % celkových zdrojů financování kultury. Co se týče rozdělení těchto prostředků do kulturních sfér, **nejvíce jich bylo použito ve sféře kulturních médií** (25,5 mld. Kč, tj. téměř 85 %), dále v živém umění (3,7 mld. Kč tj. 12,3%) a nejméně v kulturním dědictví (0,9 mld. Kč, tj. 2,9 %). V rámci sféry médií byla největší část výdajů vynaložena ve prospěch poskytovatelů „nakladatelství/ vydavatelství“ a „televize“.

Popsané **relace směřování zdrojů jsou podobné relacím výdajů domácností** a naopak zcela opačné těm, které platí v případě veřejných výdajů na kulturu. Přestože veškeré finanční vztahy mezi podniky a kulturními institucemi nejsou založeny na ekvivalentním principu (dary, příspěvky, dotace), uvedené **směry finančních proudů** – podobně jako v případě domácností - **říkají mnohé**

o stupni uplatnění tržních principů v jednotlivých odvětvích kultury. Ten je zřejmě nejnižší v kulturním dědictví a nejvyšší ve sféře médií. Jak se ukazuje, tato skutečnost je velmi významná z pohledu možností rozvoje jednotlivých sfér sektoru kultury. **Současná diference hospodářských ukazatelů prvních dvou sfér v porovnání se třetí (médiá) je nemalá a v souvislosti s technickým rozvojem bude mít do budoucna spíše rostoucí tendenci** (mnohé bude záležet na vývoji veřejné podpory kulturnímu dědictví a živému umění).

Příspěvek neziskových institucí k financování kultury činil (dle výsledků šetření NI) **v roce 2009 bezmála 8,7 mld. Kč**, což by představovalo 7,4 % celkových zdrojů financování kultury. Tuto částku tvoří příjmy neziskových institucí s převažujícími kulturními aktivitami snížené o dotace z veřejných rozpočtů (ty jsou již zahrnuty v tomto samostatném zdroji financování).

Struktura směřování zdrojů v případě neziskových institucí je v porovnání s veřejnou sférou, domácnostmi i podniky značně odlišná. **Největší část finančních prostředků směřovala do sféry provozu a správy** (6,5 mld.Kč, tj. 75 %), konkrétně představovala příjem organizací provádějících ochranu autorských práv. Sféra médií měla z tohoto zdroje nesrovnatelně nižší příjem (1,6 mld.Kč, tj. necelých 19 %) a živé umění i kulturní dědictví jen po necelých 0,3 mld.Kč (3%).

Jak je patrné z tab.č.1, zdroje vytvářené neziskovými institucemi jsou v porovnání s dalšími soukromými zdroji lépe rozloženy do všech kulturních oblastí. Je tomu tak také proto, že statistické zjišťování v neziskových organizacích je v zásadě úplné, zahrnuje respondenty ve všech kódech klasifikace NACE náležejících ke kulturním činnostem.

2.3. Ostatní svět (dle výsledků šetření KULT a NI)

Zdroje financování kultury označené „Ostatní svět“ (S 2) dále členíme na zdroje EU (S 21) a zdroje plynoucí od jiných mezinárodních institucí (S 22). Tyto prostředky získávají kulturní instituce od EU v rámci regionální a strukturální politiky zaměřené na snižování rozdílů v úrovni rozvoje regionů (z větší části směřují na podporu uchování kulturního dědictví).

Údaje o zdrojích věnovaných kultuře z mezinárodního prostředí opět pocházejí ze zmíněného statistického zjišťování KULT prováděného mezi poskytovateli kulturních statků a služeb.

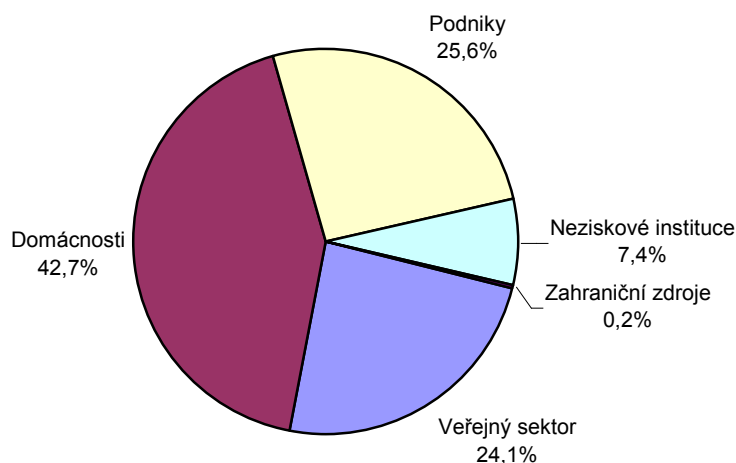
V roce 2009 dosáhly finanční prostředky plynoucí našim kulturním organizacím z ciziny částky 283,5 mil. Kč (tj. 0,24 % na celkových zdrojích), z této částky připadalo na zdroje EU 249,8 mil.Kč a na zdroje jiných mezinárodních institucí 33,7 mil. Kč.

Struktura rozdělení těchto finančních prostředků do jednotlivých kulturních sfér (zejména těch z evropských zdrojů) **je dosti podobná struktuře rozdělení veřejných výdajů**. Vyznačuje se vysokým podílem prostředků věnovaných v první řadě ve prospěch kulturního dědictví a dále živého umění.

2.4. Obsahové zaměření zdrojů financování

Jak ukazují tab. č.1, 2 a 3 v příloze, **celková výše finančních prostředků věnovaných v roce 2009 kulturním aktivitám** (dle administrativních zdrojů doplněných šetřeními KULT a NI) **dosáhla úrovně téměř 117, 5 mld. Kč.** V pořadí sledovaných zdrojů financování jsou podle velikosti na prvním místě domácnosti (42,7 % z celkových zdrojů), dále podniky (25,6 %), veřejné rozpočty (téměř 24,1 %), neziskové instituce (7,4 %) a na místě posledním zdroje ze zahraničí (více než 0,2 %).

Uvedené podíly jednotlivých zdrojů financování ukazuje názorně níže uvedený graf.

Z pohledu věcného zaměření zdrojů, lze nalézt některé **charakteristické znaky**. Ty **v zásadě nezávisí na rozsahu podílu na celkových zdrojích, ale spíše na stupni jejich centralizace či decentralizace**. Podobné jsou si v tomto směru veřejné rozpočty a mezinárodní zdroje na straně jedné a dále domácnosti, podniky a částečně i neziskové instituce na straně druhé.

Následující tabulka ukazuje členění jednotlivých zdrojů financování do (identifikovatelných) kulturních sfér, tj. příbuzných skupin oblastí a poskytovatelů s jejichž pomocí lze nejlépe odhalit zákonitosti věcného zaměření jednotlivých různých zdrojů.

v %

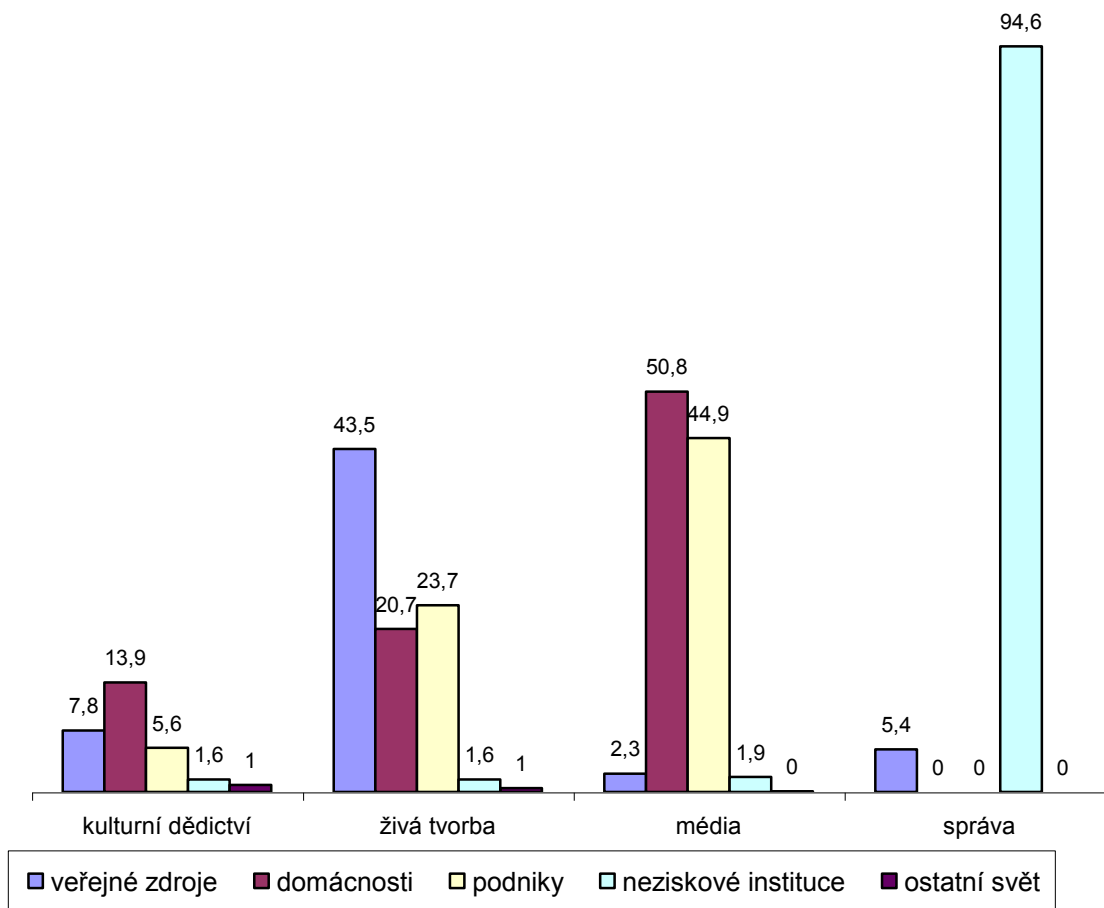
Sféra	Veřejné zdroje	Domác – nosti	Podniky	Neziskové instituce	Ostatní svět	Zdroje celkem
Kulturní dědictví	43,3	4,4	2,9	2,9	47,7	13,4
Živá umělecká tvorba	24,1	9,6	12,4	3,0	24,5	13,3
Kulturní média	6,8	86,0	84,7	19,0	27,8	61,6
Správní činnosti	1,6	0	0	75,1	0	5,9
Kultura celkem v mil. Kč	28 289	50 169	30 101	8 653	284	117 496

Jak je z tabulky patrné, **veřejné i mezinárodní zdroje – ač co do rozsahu značně rozdílné - jsou směřovány zejména do sféry kulturního dědictví, v menší míře do živé umělecké tvorby, médií a konečně správních činností. Naopak decentralizované zdroje domácností a podniků, o nichž lze říci, že mají tržní povahu, směřují zejména do sféry kulturních médií, v menším rozsahu do živé umělecké tvorby, kulturního dědictví a v zásadě se nepodílejí na (neekvivalentní) úhradě správních činností.**

Případ neziskových institucí je specifický, avšak bližší decentralizovaným zdrojům. Na prvním místě jejich preferencí je sféra správních činností (ochrana autorských práv), dále kulturní media, živá umělecká tvorba a až na místě posledním kulturní dědictví.

Co se rozdělení celkových zdrojů do sfér týče, je výslednicí rozdílného směřování obou resp. třech uvedených druhů zdrojů a jejich relativní váhy. **Nejvíce prostředků směřuje do domácnostmi a podniky podporovaných médií, dále do veřejnými zdroji preferované sféry kulturního dědictví a také živé umělecké tvorby** (zejména na úrovni rozpočtů obcí a měst).

Opačný pohled – podíl jednotlivých zdrojů na financování kulturních aktivit v té které sféře – potvrzující uvedené souvislosti znázorňuje připojený sloupcový graf.

K celkovému rozsahu zdrojů kulturních aktivit (zjištěných z administrativních dat a ze šetření KULT a NI) ve výši 117,5 mld.Kč lze dodat, že ve sledovaném roce 2009 tato částka dosahovala zhruba 1,3 % produkce naší ekonomiky. Jak však dále zjistíme, po doplnění o data ze statistických šetření v podnicích (structural business survey), se objem zdrojů i jeho struktura výrazně změní.

3. Hospodaření kulturních institucí

3.1. Mikroekonomický pohled

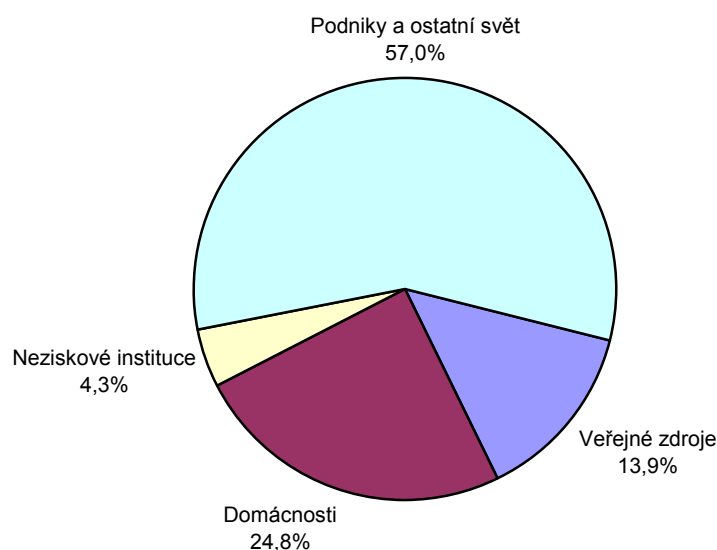
Na základě výsledků všech ročních statistických zjišťování podnikového charakteru, tj. i po zahrnutí dat zjištěných v kulturních institucích orientovaných neporovnatelně více na trh nežli na publikum či návštěvnost (pomocí výkazů P 4 – 01 a P 5 – 01) můžeme – ve mnohem širším záběru – hodnotit některé ekonomické ukazatele vycházející z výkazu zisků a ztrát. Tato data se významně blíží k plnému postižení celého rozsahu sektoru kultury (tab.č.4 a) v příloze). Lze z nich usuzovat nejen o struktuře, ale i o objemech sledovaných hodnot a jim odpovídajících jevů. Přinášejí nové údaje zejména v oblasti audiovizuální a interaktivní techniky a dále designu a kreativních služeb.

Nutno však dodat, že podniky jsou v rámci těchto šetření zařazovány do jednotlivých odvětví či oborů **dle zásady převažující části tržeb a tak jejich veškeré tržby nemusí nutně pocházet z aktivit kulturního charakteru.**

Porovnáním celkových příjmů (výnosů) uvedených v prvním sloupci tab.č. 4 a) či 4 b) ve výši 202,8 mld.Kč a celkových zdrojů poskytovatelů v posledním sloupci tab.č.2 (všechny jsou v příloze), zjistíme, že zdroje dosahují jen zhruba 58 % celkových příjmů (rozdíl činí 85,3 mld. Kč). Z toho je jasně patrné, že specializovaná šetření v kultuře (KULT) zdaleka neodrážejí celý kulturní sektor tak, jak jsme jej vymezili.

S ohledem na skutečnost, že veřejné výdaje na kulturu byly zjištěny z administrativních dat a výdaje domácností z dopočtených výsledků rodinných účtů, lze předpokládat, že **dodatečně zjištěné zdroje tvoří zejména příjmy od tuzemských podniků a ze sektoru „ostatní svět“**. Přesné členění těchto zdrojů financování sektoru však nelze z dodatečných informací blíže kvantifikovat.

Jak ukazuje níže uvedený graf, **konečná struktura zdrojů financování se –**

po započtení údajů zmíněné podnikové statistiky - značně mění (s tím, že se ještě více zvýraznilo zaměření veřejných zdrojů do sféry kulturního dědictví a správních činností v kultuře). Významně **roste podíl podniků na celkových zdrojích a to na úkor podílu veřejných rozpočtů, domácností i neziskových institucí.**

Jak je ze zmíněné tab. č.4 a) zřejmé, hospodaření sledovaných poskytovatelů kulturních statků a služeb skončilo v roce 2009 s kladným hospodářským výsledkem (více než 10,6 mld. Kč). **V případě kulturních aktivit se jeví tato částka jako přiměřená.** Odpovídala by zhruba ziskové marži (zisk po zdanění dělený tržbami) ve výši 4,2 %. Úroveň ziskovosti, resp. ztrátovosti je

v případě jednotlivých poskytovatelů velmi rozdílná a tak celkový výsledek neposkytuje věrný obraz hospodaření jednotlivých druhů kulturních institucí. Největší ztráty dosáhly knihovny (více než 125 mil. Kč), příznivé nebylo ani hospodaření pořádaných festivalů či zpravodajských a tiskových agentur. Z jednotlivých kulturních sfér bylo dosaženo nejlepšího výsledku v kulturních médiích (nadprůměrná marže 5,4 %), dále v živé umělecké tvorbě (marže 3,7 %). Mnohem hůře na tom byla sféra kulturního dědictví (marže 0,22 %) a konečně sféra správních aktivit (marže 0,16%). V rámci jednotlivých poskytovatelů kulturních služeb je pozoruhodný výsledek v televizní tvorbě a vysílání (marže 19,6 %).

Pokud bychom hodnotili dosažené výsledky hospodaření pouze v rámci neziskových institucí, ty také dosáhly mírného přebytku hospodaření (marže asi 0,4%). Jeho rozdělení mezi jednotlivé poskytovatele a sféry je rovnoměrnější a značně odlišné od rozdělení v rámci celého souboru kulturních institucí, který obsahuje různé organizační a vlastnické formy.

Zhruba pětinu finančních příjmů sektoru kultury tvoří dotace, granty, dary apod., na druhé straně podíl tržeb za vlastní výkony na celkových příjmech (výnosech) kulturních institucí mírně překračuje 78 %. Je proto namístě hodnotit i **stupeň ekonomické soběstačnosti** jednotlivých poskytovatelů, který lze vyjádřit jako relaci mezi tržbami za vlastní výkony a celkovými výdaji. Ten **v průměru dosahuje 82,6 %** a je mezi kulturními oblastmi resp. sférami rozložen podobně jako ukazatel ziskovosti. Nejnižší hodnoty dosahuje v kulturním dědictví (34,3 %), nejvyšší je v živém umění (87,5 % - díky reklamním činnostem, CZ - NACE 73.11) a mírně nižší v kulturních médiích (86,3 %); ve sféře správních aktivit dosahuje pouze 10 %.

Uvedená ekonomická data ukazují na **značné rozdíly v úrovni hospodaření** (ziskovost, produktivita práce atd.). Na předních místech jsou oblasti či poskytovatelé ze sféry medií a živé tvorby jako televizní vysílání, návrhářské činnosti (CZ-NACE 74.10), pořizování zvukových nahrávek (CZ-NACE 59.20) a architektonické činnosti (CZ-NACE 71.11), zatímco na posledních již zmíněné knihovny, soubory, festivaly a celá sféra kulturního dědictví. Lze předpokládat, že **ekonomická diference v sektoru kultury se bude – zejména v souvislosti s technickým rozvojem – dále prohlubovat.**

Také v této souvislosti je zřejmé, že **finanční podpora, zejména pak oblastem tradičního umění** (péče o kulturní dědictví, festivaly, soubory, divadla) **je pro rozvoj kultury nepostradatelná.** Tržní prostředí ji - v případě kulturních aktivit orientovaných spíše na publikum a návštěvnost tj. jinými slovy na spotřebu v daném místě a čase - nahradit zcela jistě nemůže.

Nezbytnost potřeby finančních prostředků z veřejných zdrojů k zajištění veřejných služeb kultury dokládají také údaje o financování investic jednotlivých poskytovatelů kulturních statků a služeb. Podle statistických šetření KULT, NI a výše zmíněné podnikové statistiky (viz tab. č.9 v příloze) **z celkového rozsahu investičních výdajů ve výši 10,5 mld. Kč bylo vynaloženo necelých 15,7 % ve sféře kulturního dědictví, více než 40,7 % v živém umění a nejvíce (43,5 %) v médiích,** zbylých 0,1% prostředků bylo proinvestováno ve sféře správních aktivit. Co se zdrojů financování investic týče, ve správní sféře se veřejné zdroje na

financování investic podílely téměř v plném rozsahu, v kulturním dědictví více než ze tří čtvrtin, ve sféře médií byl jejich podíl nejnižší.

V tabulky č. 6 a 7 obsahují **údaje o zaměstnanosti a mzdách**. Jak je patrné, rozhodující část z celkového počtu zaměstnanců (59 %) je zařazena do sloupce „Neznámý charakter povolání“. Také se zatím nedaří zjišťovat počty zaměstnanců v povoláních kulturního charakteru v ne - kulturních organizacích. Problémem je také rozlišení zaměstnanců (do skupin kulturních a ne - kulturních povolání) v samotných kulturních institucích. Nutno říci, že v tomto směru mají uvedená statistická zjišťování stále značné rezervy.

V roce 2009 bylo v kulturním sektoru dle výsledků výše uvedených šetření zjištěno více než 83,6 tis. pracovníků, z toho 81,5 tis. zaměstnanců (přepočtený stav) a více než 2 tis. dobrovolníků (v kulturním dědictví a některých oborech živého umění). Opomeneme - li zaměstnance s neznámým charakterem povolání, tak v kulturních institucích pracovalo zhruba 61 % pracovníků kulturních povolání, 33 % jiných povolání a 6 % dobrovolníků.

Z výsledků výběrového šetření pracovních sil, které jsou v jistém pohledu neporovnatelně úplnější (avšak méně členěné), vyplývá, že v organizacích příslušných sekcí CZ - NACE (J – Informační a komunikační činnosti a R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti) bylo zaměstnáno 95 tis. a 50 tis. zaměstnanců tj. celkem 145 tis. osob. Z údajů registru ekonomických subjektů lze odvodit počet zaměstnanců v těchto dvou oddílech v úrovni zhruba 170 tis. osob (údaje o zaměstnanosti vycházejí z počtu pojištěnců ČSSZ). Pokud bychom vzali v úvahu pouze oddíly a skupiny CZ – NACE odpovídající kulturním aktivitám, tak jak jsme je výše vymezili, dojdeme k číslu 54,3 tis. zaměstnanců. K tomuto výsledku lze dále připočítat dalších 25,5 tis. zaměstnanců zjištěných podnikovým šetřením z jiných sekcí resp. oddíl. NACE (architektonické činnosti, fotografické činnosti, reklamní a zpravodajské agentury, specializované návrhářské činnosti, ochrana autorských práv). K dosaženému mezivýsledku v úrovni 79,8 tis. osob přičteme zaměstnance institucí veřejné správy kultury (cca 0,7 tis. osob) a dojdeme k výslednému počtu 80,5 tis. osob.

Celkem tedy lze ve výše vymezeném **sektoru kultury uvažovat zhruba s 80 tis. zaměstnanci** v přepočteném stavu (tj. zhruba 1,9 % z celkového počtu zaměstnanců). O relativní spolehlivosti tohoto údaje svědčí skutečnost, že - ačkoli je získán převážně administrativní cestou - potvrzuje výsledek výše uvedených statistických šetření.

Nad zmíněný počet lze uvažovat s několika dalšími tisíci osob pracujících v resortu na dohody o pracovní činnosti, v postavení osoby samostatně výdělečně činné či zcela dobrovolně a bez nároku na odměnu.

Celková výše mezd uvedených (statisticky zjištěných) 81,5 tis. zaměstnanců dosáhla 23,5 mld. Kč. Trochu překvapivě se ukazuje, že **úroveň mezd v sektoru kultury jako celku je zhruba na úrovni ostatních odvětví ekonomiky**. Zatímco celostátní průměrná hrubá měsíční mzda dosahovala v roce 2009 dle předběžných výsledků 23 488 Kč, v souboru šetřených kulturních institucí to bylo 24 038 Kč (tj. o nepatrně - o 2,3% více). Stejně jako v úrovni celkových hospodářských výsledků, **jsou však značné rozdíly v průměrných mzdách** mezi jednotlivými kulturními

oblastmi. Lze říci, že **dělicí čára probíhá mezi oblastí tradičního umění a oblastmi kulturních a kreativních průmyslů**. Zatímco v oblastech tradičního umění jakými jsou kulturní dědictví či živé umění byla průměrná mzda značně pod celostátní úrovní (19 124 Kč tj. o 18,6% pod celostátní úrovní a 21 100 Kč tj. o 10,2 % méně), ve sféře médií byla naopak vysoce překonána (30 048 Kč, tj. o téměř 28 %). Podobně tomu bylo i v institucích ochrany autorských práv (o 26 %). Vysoce nadprůměrné (nad 40 tis. Kč) byly také mzdy v organizacích vydávajících software (CZ-NACE 58.21) a dále ve zpravodajských agenturách (63.91).

Celkově lze uvést, že v oblastech s nižší než celostátní průměrnou mzdou pracovalo 44 % zaměstnanců sektoru kultury.

V kulturních institucích, zejména v těch, které nejsou rozpočtovými či příspěvkovými organizacemi, mají nemalý význam i další formy odměn za práci vycházející z autorské či mandátní smlouvy, popř. ze živnostenského oprávnění. K bližšímu hodnocení těchto forem odměn však zatím nejsou k dispozici potřebná data.

Abychom mohli shora uvedené poznatky prezentovat s větší určitostí, je třeba změnit některé ze stávajících výkazů v oblasti zaměstnanosti a mezd tak, aby skupiny pracovníků byly jasně rozčleněny dle charakteru povolání i dle odpovídajících mzdových prostředků a přepočteny na osmihodinovou pracovní dobu.

Velmi přínosné je také hodnocení úrovně hospodaření z pohledu dělení kultury na kulturní a kreativní sektor. Ukazuje se, že nejlepších výsledků dosáhl kulturní průmysl. Jak už i z výše uvedeného vyplývá, oblast tradičního umění (interpretační a výtvarné umění a kulturní dědictví) dosáhla velmi nízkou úroveň ziskové marže, pouhých 0,4 %, v kulturním průmyslu (knihy a tisk, film a video, rozhlas a televize, videohra a hudba) vystoupil tento ukazatel až na 5,9 % a v oblasti kreativního průmyslu (design, architektura, reklama) na 4.1 %.

Na ekonomickou diferenciaci těsně váže i úroveň mezd. Při celkové průměrné mzdě v kulturním sektoru 24 038 Kč měsíčně, činila její úroveň v oborech tradičního umění pouze 18 901 Kč, v kreativních průmyslech 27 039 Kč a v kulturních průmyslech až 30 746 Kč (o 31 % více v porovnání s celostátní průměrnou mzdou).

Konečně, rozdílné ekonomické podmínky našly svůj odraz také v investiční činnosti uvedených skupin kulturních oborů. Při průměrné investiční intenzitě v přepočtu 129 tis. Kč na 1 zaměstnance v celém kulturním sektoru to bylo v oborech tradičního umění jen 74,8 tis. Kč, v průmyslech kreativních 155,2 tis Kč a v kulturních až 183,8 tis. Kč. Nejvyšších hodnot bylo dosaženo v oborech zvukových nahrávek a televizního vysílání. Jak lze předpokládat, nadprůměrná investiční činnost souvisela také s péčí o historické památky (hrady, zámky a jiné památkové objekty).

3.2. Makroekonomický pohled

Po zjištění objemu a struktury finančních zdrojů směřujících do kulturního sektoru a rozsahu zaměstnanosti, kterou vytváří, zůstává otevřenou otázkou váha tohoto sektoru v naší ekonomice. Při hledání odpovědi se nevyhneme využití údajů a metod národního účetnictví.

S ohledem na disponibilní data o sektoru kultury se jeví jako nejvhodnější pro vyčíslení makroekonomických ukazatelů výrobní (odvětvová) metoda výpočtu hrubého domácího produktu (HDP). Podle ní se tento ukazatel rovná součtu hrubé přidané hodnoty (zjištěné odpočtem mezispotřeby od hodnoty produkce) a čistých daní, tj. daní z daného odvětví snížených o dotace poskytnuté tomuto odvětví.

Vstupní data do propočtu by měla vycházet z údajů národního účetnictví, zejména pak z tabulek dodávek a užití. Tyto údaje představují svým způsobem optimální informační soustavu co do své komplexnosti, konzistence a mezinárodní srovnatelnosti. Uvedené přednosti jsou však vykoupeny vysokou pracností a z pohledu uživatelů dat dlouhou dobou čekání na výsledky.

V současnosti proto nejsou v potřebném členění tabulky dodávek a užití za rok 2009 k dispozici a nezbývá, než se spokojit s údaji za rok 2007. Nutno říci, že na jejich základě lze makroekonomické ukazatele sektoru kultury spíše odhadovat než přesně kalkulovat. Je tomu tak zejména pro – z našeho pohledu - nevhodné seskupování položek do širokých oblastí kulturních aktivit. Jedním příkladem za všechny mohou být architektonické činnosti v tabulkách dodávek a užití, které zahrnují celý oddíl 71 CZ-NACE. Za součást kulturního sektoru je však považována pouze třída 71.11.

Z dat uvedeného roku 2007 lze odhadovat produkci sektoru kultury (tak, jak je výše vymezen) v objemu 191,6 mld. Kč, což je o málo více než 2 % celkové produkce ČR. Na této produkci se nejvíce podílela reklamní (73.11) a architektonická činnost (71.11), dále vydavatelská činnost (58.11, 58.13, 58.14) a rozhlasové a televizní vysílání (60.10, 20).

Výše hrubé přidané hodnoty (HPH) dosáhla téměř 66 mld. Kč, tj. 2,08 % přidané hodnoty vytvořené v ekonomice. S ohledem na rozdílné úrovně mezispotřeby se v porovnání s ukazatelem produkce mění pořadí podílů jednotlivých oblastí kultury na tomto ukazateli. Do popředí se dostalo rozhlasové a televizní vysílání, ve kterém podíl mezispotřeby na produkci nedosahuje ani 44 % (v celém sektoru to je 65,5 %).

Výše makroekonomických ukazatelů roku 2007 v jednotlivých kulturních sférách (vyjma sféry správních činností, za kterou nebyla příslušná data k dispozici) je zřejmá z následující tabulky.

mil. Kč

Sféra	Produkce v zákl.cenách	Mezispotřeba v kup.cenách	Hrubá přidaná hodnota	Podíl HPH na sektoru v %
Kulturní dědictví	6 192	2 334	3 858	5,8
Živá umělecká tvorba	115 177	82 287	32 890	49,8

Kulturní média	70 251	40 916	29 335	44,4
CELKEM	191 620	125 537	66 083	100,0

Zdroj : údaje ČSÚ (národní účty) a vlastní propočet

Problémem využití dat národních účtů je nejen určité časové zpoždění v získání příslušných makroekonomických veličin, ale i odlišné vymezení sektoru kultury v tabulkách dodávek a užití v porovnání s naším přístupem (viz výše uvedené oblasti, sféry a poskytovatele).

Pokud bychom se pokusili předběžně odhadnout uvedené makroekonomické ukazatele z administrativních a statistických dat získaných za rok 2009 a v souladu s naším vymezením sektoru kultury, došli bychom k odlišným, přestože dosti porovnatelným výsledkům oproti roku 2007 (viz tabulka níže členěná podle sfér a tab.č.5 v příloze členěná podle oblastí).

mil. Kč

Sféra	Produkce	Mezispotřeba	Hrubá přidaná hodnota	Podíl HPH na sektoru v %
Kulturní dědictví	6 768	2 707	4 061	5,0
Živá umělecká tvorba	113 716	73 207	40 509	49,4
Kulturní média	75 794	44 474	31 320	38,3
Provoz a správa	6 498	513	5 985	7,3
CELKEM	202 776	120 901	81 875	100,0

Zdroj : údaje ČSÚ, NIPOS (statistická šetření) a vlastní propočet

Objem produkce sektoru lze pro rok 2009 odhadovat ve výši 202,8 mld. Kč, což by představovalo téměř 2,3 % celostátní produkce. Třetinový podíl na produkci sektoru měly reklamní činnosti, za nimi se postupně umístily činnosti vydavatelské (16,3%), architektonické (12,4 %) a tvorba a vysílání rozhlasových a televizních

programů (10,3%). Pro porovnání těchto relací lze dodat, že celá sféra kulturního dědictví se na produkci sektoru podílela jen ze 3,3 %. Údaje za sféru provozu a správy se týkají pouze institucí ochrany autorských práv (CZ-NACE 94.99.2).

Podíl mezispotřeby na produkci by v roce 2009 činil 59,6 % a **výše hrubé přidané hodnoty by tak dosahovala téměř 81,9 mld. Kč**, což bylo asi 2,5 % vytvořené hrubé přidané hodnoty v naší ekonomice a bezmála třikrát více než činily výdaje veřejného sektoru na kulturu. Z více než 25 % se na ní podílely reklamní agentury, následované nakladatelstvím/vydavatelstvím (13,9 %) a televizním vysíláním (11,2%).

Pokud bychom propočítali resp. **odhad** prodloužili až k **HDP**, lze předpokládat - s ohledem na relativně nízkou úroveň daní vztahujících se k sektoru kultury (cca 1 mld. Kč) a naopak vysokou úroveň provozních dotací (cca 19 mld. Kč) - objem této veličiny v částce **zhruba 64 mld. Kč (1,76 % celkového HDP)**.

Z objemu mezispotřeby ve výši 120,9 mld. Kč, lze pomocí ukazatele společenské produktivity práce odhadnout rozsah poptávky sektoru kultury směrem k ostatním odvětvím ekonomiky v úrovni zhruba 72 tis. pracovních míst (tj. téměř 1,7% celkového počtu zaměstnaných v ekonomice). **Spolu s vlastními zaměstnanci kulturních institucí by tak v roce 2009 činil počet pracovních míst vázaných na kulturní sektor zhruba 150 tis. (tj. 3,5 % celkového počtu zaměstnaných).**

Hodnocení dynamiky makroekonomických ukazatelů mezi rokem 2007 a 2009 z výše uvedených tabulek nelze zcela doporučit. Porovnáme-li výši dosažené HPH (bez čtvrté sféry) v obou letech, je zřejmé, že případné tempo růstu 14,8 % tj. ročně průměrně o 7,1 %, je příliš vysoké. Srovnáme-li dynamiku tohoto ukazatele v jednotlivých sektorech, lze říci, že v kulturním dědictví by průměrné roční tempo 2,6 % mohlo být odpovídající. Podobně tomu je v kulturních médiích (průměrně ročně 3,3%). Problém je ve sféře živého umění, roční dynamika růstu HPH ve výši 10,9 % je jistě nereálná.

Příčiny spočívají ve výše zmíněném **zahrnutí širokých oblastí činností (na úrovni dvou míst klasifikace NACE) do tabulek dodávek a užití a v souvisejícím problematickém odhadu podílu připadajícího jen na kulturní aktivity** (odpovídající až čtvrtému místu klasifikace). Potíže týkající se oddělení kulturních a ne - kulturních aktivit jsou zejména s reklamními, architektonickými a vydavatelskými činnostmi a s tiskem. Jiným problematickým případem je potřeba rozčlenění širších kulturních aktivit do sfér či oblastí (např. ze společné položky „knihovny, archivy a muzea“).

V příloze (viz tab. č.5) je odhad uvedených makroekonomických veličin pro rok 2009 proveden v detailnějším pohledu za jednotlivé kulturní oblasti. Jak je patrné, nejvyššího podílu na HPH dosahuje oblast designu a kreativních služeb (zejména díky vysokým výkonům v reklamních a architektonických činnostech), dále audiovizuální a interaktivní techniky (televizní vysílání a vydávání software pro hry, CZ-NACE 58.21) a knih a tisku (nakladatelství/vydavatelství).

Naopak, velmi nízké jsou podíly kulturního dědictví a klasických oblastí živého umění na hrubé přidané hodnotě. Také v tomto případě se ukazuje, že **finanční ukazatele nejsou s to plně vyjádřit rozsah a význam některých kulturních aktivit.**

4. Základní naturální ukazatele kultury

Jak je i z předcházejících částí tohoto materiálu zřejmé, v sektoru kultury se můžeme setkat s potížemi spojenými s odpovídajícím oceněním některých - zejména originálních - kulturních statků či služeb. Netýká se to jen samotného stanovení ceny, ale i jejího vývoje v čase. Také hospodaření některých kulturních institucí se primárně neřídí finančními kritérii a neprobíhá plně na komerční bázi. Lze proto říci, že **působení ekonomických vztahů v kultuře je modifikované, ne-li částečně limitované.**

Z omezených možností finančního postižení rozsahu kulturního dění vyplývá, že bychom měli náš **pohled na kulturu doplnit o vyhodnocení vývoje základních naturálních ukazatelů**, které jsou v zásadě dvojího druhu. Jako **kapacitní ukazatele** odrážejí stranu nabídky a jako **ukazatele participace** na kultuře postihují rozsah poptávky. Mezi dříve uvedené lze zařadit např. počet sedadel a představení v divadlech či v kinech, počet sbírkových předmětů, expozic a výstav v muzeích nebo rozsah knihovního fondu v knihovnách. Objem poptávky vyjadřují ukazatele počtu diváků, návštěvníků, čtenářů nebo počtu knižních výpůjček.

Naturální ukazatele se zjišťují ročně zejména pomocí statistického šetření v kultuře (KULT) do něhož jsou mimo jiné zahrnuty kulturní památky, muzea a galerie, divadla a knihovny. Některé z ukazatelů již tvoří poměrně dlouhou časovou řadu. S ohledem na úroveň srovnatelnosti dat vystačíme pro charakteristiku krátkodobého vývoje s porovnáním údajů v posledních třech letech (od roku 2006). Soubor dat týkající se jmenovaných poskytovatelů orientovaných na bezprostřední zájem veřejnosti (publika) byl doplněn z administrativních zdrojů o některé údaje o kinech.

4.1. **Poskytovatelé v oblasti kulturního dědictví**

V roce 2009 bylo na našem území 291 veřejně přístupných **hradů a zámků a jiných památkových objektů**. Oproti roku 2006 (271 objektů) se jejich počet zvýšil. Opačně se však vyvíjel **počet návštěvníků**, který zejména v roce 2008 a 2009 **klesl o půl miliónu (o 4 %) na 11,6 mil. osob**.

Naturální ukazatele lze v porovnání s finančními údaji snáze přiřadit k územním celkům. Z územního pohledu byla situace odlišná zejména ve Středočeském, Jihočeském a v Jihomoravském kraji, kde návštěvnost památkových objektů vzrostla.

V roce 2009 celostátně připadlo na 10 tis. obyvatel 11 072 návštěvníků (viz tab.č. 11 v příloze), v porovnání s tímto průměrným údajem byla návštěvnost nejvyšší v Praze (více než dvojnásobná), v Jihočeském kraji (téměř dvojnásobná) a ve Středočeském kraji (o 40 % vyšší), naopak značně podprůměrná návštěvnost byla v Moravskoslezském kraji (zhruba čtvrtinová), v Ústeckém kraji (zhruba třetinová) a v Olomouckém kraji (o 60 % pod průměrem). Nutno dodat, že v

Moravskoslezském a Olomouckém kraji se nachází relativně méně památkových objektů.

Navzdory pozitivnímu vývoji na straně nabídky (zvýšení počtu expozic a výstav a počtu sbírkových předmětů o 3% a 7 %), **poklesl v porovnání s rokem 2006 mírně počet návštěvníků muzeí a galerií** (o 0,1%). Při počtu 9 294 návštěvníků na 10 tis. obyvatel, byla návštěvnost v Praze více než dvaapůlkrát vyšší. Ve všech ostatních krajích byla podprůměrná s tím, že nejnižších (téměř polovičních) hodnot dosáhla v Ústeckém a v Moravskoslezském kraji.

Na návštěvnost kulturních zařízení - zejména památek, muzeí a galerií - má jistě nemalý vliv turismus. Mezi roky 2006 a 2009 měl příjezdový cestovní ruch klesající tendenci. Počet zahraničních turistů poklesl asi o 7 %. Z územního pohledu se zvýšil pouze v Praze (zhruba o 3 %), která se na příjezdovém cestovním ruchu podílela z více než 60 %, v ostatních krajích se snížil.

Stanovení vlivu cestovního ruchu na vývoj návštěvnosti není jistě snadné ani přesné. Pokud bychom uvažovali, že v průběhu doby pobytu (průměrně necelé tři dny) zahraniční turista navštíví alespoň dvě kulturní zařízení, potom snížení počtu turistů o 690 tis. by představovalo snížení návštěvnosti kulturních zařízení o zhruba o 1 390 tis. návštěvníků (včetně vlivu jednodenních zahraničních turistů). V případě, že by každá třetí návštěva byla věnována muzeu či galerii, ovlivnil by pokles počtu zahraničních turistů snížení jejich návštěvnosti v rozsahu 4,7 %. Pokud by tato úvaha odpovídala realitě, potom (při poklesu celkové návštěvnosti o 0,1 %) se počet návštěvníků – rezidentů musel zvýšit o zhruba 450 tis. tj. o (4,8 %).

K ukazateli návštěvnosti je třeba dodat, že zcela neodráží význam a poslání některých kulturních zařízení (např. muzeí či knihoven). Není proto pro hodnocení výstupů těchto zařízení zcela vyčerpávající a postačující, ačkoli je mezi naturálními ukazateli nejvýznamnější.

4.2 Divadla a kina

V roce 2009 bylo v provozu 147 stálých scén **divadel** (o 1,4 % více než v roce 2006) s kapacitou více než 36 tis. sedadel (o 3,6 % více). **Počet návštěvníků** (5 910 tis.osob) **se také zvýšil**, přesné porovnání je však nemožné s ohledem na skutečnost, že na rozdíl od roku 2009 nebyla v roce 2006 data, předložená respondenty v rámci zjišťování KULT, dopočítávána. O vzestupném vývoji svědčí také rostoucí počet premiér, uspořádaných představení (jak doma, tak i v zahraničí) a také příjmů ze vstupného (o 11,2%).

Zajímavé informace poskytuje pohled na vztah kapacity divadel (počet sedadel) a počtu návštěvníků v jednotlivých krajích (regionální úroveň NUTS 3) a to jak v absolutním vyjádření, tak i v relaci k počtu obyvatel kraje (údaje jsou za rok 2009).

Kraj	Kapacita (počet sedadel)	Počet návštěv. v tis. os.	Využití kapacity (sl.2/sl.1)	Kapacita na 10 tis. obyvatel	Počet návštěv.na 10 tis.ob.
Praha	16 240	2 902,8	178,7	130,7	23 354
Středočeský	1 805	261,7	145,0	14,6	2 111
Jihočeský	1 532	192,4	125,6	24,0	3 020
Plzeňský	1 244	211,6	170,1	21,8	3 704
Karlovarský	330	21,6	65,4	10,7	701
Ústecký	2 440	267,4	109,6	29,2	3 198
Liberecký	885	136,8	154,6	20,2	3 122
Královéhradecký	921	150,6	163,5	16,6	2 716
Pardubický	545	113,3	207,8	10,6	2 196
Vysočina	305	85,5	280,2	5,9	1 658
Jihomoravský	5 440	752,4	138,3	47,3	6 543
Olomoucký	758	154,7	204,2	11,8	2 411
Zlínský	1 319	191,7	145,3	22,3	3 242
Moravskoslezský	2 417	468,0	193,6	19,3	3 746
CELKEM ČR	36 181	5 910,5	163,4	34,5	5 634

Jak je z tabulky zřejmé, úroveň ukazatelů vztahujících se k Praze je v porovnání s ostatními kraji zcela výjimečná. Kapacita měřená počtem sedadel je v Praze v přepočtu na 10 tis. obyvatel v porovnání s celostátní úrovní téměř čtyřnásobná, ještě vyšší je v Praze relativní návštěvnost divadel. Z ostatních krajů přesahuje celostátní průměr v těchto ukazatelích pouze kraj Jihomoravský a to zřejmě díky městu Brnu, které je také kulturním centrem celostátního významu. Z podobného důvodu je vysoká návštěvnost divadel také v Moravskoslezském a v Plzeňském kraji. Na druhé straně poměrně nízká úroveň zmíněných ukazatelů ve Středočeském kraji je zřejmě ovlivněna „dostředivým působením“ hl.m. Prahy. Mírně překvapivá je nízká návštěvnost divadel v Karlovarském kraji a také na Vysočině, naopak také poměrně vysoká návštěvnost v kraji Zlínském.

Ve sledovaných letech 2006 – 2009 počet kin, stejně jako počet sedadel mírně poklesl (o 3,2 a 7,3 %). **Zvýšil se naopak počet představení (o 16,7 %) a také počet diváků (o 8,3 %)**, který v roce 2009 dosáhl téměř 12,5 mil. osob.

Jak je z tab. č. 11 (viz příloha) zřejmé, návštěvnost kin více než dvojnásobně převyšuje návštěvnost divadel. Lze říci, že zatímco v průměru náš každý druhý občan přijde jednou za rok do divadla, tak každý přijde do kina a navíc každý pátý kino navštíví dvakrát (samozřejmě, odhlédneme-li od diváků – zahraničních turistů).

Údaje o kinech v územním třídění dle krajů nejsou k dispozici a tak je regionální porovnávání ukazatelů nemožné.

Na vývoj kin působí mnoho vlivů spojených zejména s bouřlivým rozvojem záznamových a počítačových technologií (přenosné záznamové nosiče, internet). Došlo také k výstavbě vícesálových kin a tak i při poklesu počtu kin se počet pláten resp. promítacích sálů nesnižuje. V současné době stojí kina před další, nejen technickou, ale zejména investiční výzvou, kterou je přechod promítací technologie na digitální platformu.

4.3 Knihovny

Knihovny tvoří nejhustější síť kulturních zařízení v naší zemi. Mimo jiné i z tohoto důvodu dnes mají mnohem širší poslání než tomu bylo v minulosti. Vedle tradičních knihovnických služeb poskytují také služby informační popř. i vzdělávací. Mnoho občanů tak navštěvuje knihovny z řady jiných důvodů než je vypůjčení knih, dokumentů či jiných nosičů informací. Přicházejí často proto, aby využili přístup k internetu, shlédli výstavu, zúčastnili se vzdělávací akce či kulturního pořadu.

Tyto, nesporně pozitivní změny působí potíže při vyjádření rozsahu aktivit veřejných knihoven a jejich společenského významu jedním či omezeným počtem ukazatelů. Využití finančních ukazatelů komplikuje také skutečnost, že některé služby veřejných knihoven jsou poskytovány bezplatně, popř. za poplatek do výše vynaložených nákladů. V porovnání s klasickými ukazateli počtu čtenářů či výpůjček, se proto i v případě knihoven ukazuje jako vhodnější ukazatel výkonu počet návštěvníků.

Vývoj v oblasti knihoven byl v posledních třech letech nejednoznačný. **Přes znatelný nárůst počtu návštěvníků (o 11%), klesal počet registrovaných čtenářů (o 5,6 %) a také počet výpůjček (o 2,7%). Patrně se změnila struktura služeb veřejných knihoven ve prospěch nových aktivit** (viz zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách), které se rychle rozvíjejí. Dokládá to také skutečnost, že se zvýšil počet PC pro návštěvníky s přístupem na internet z 7 905 na 10 164 (o 28,6 %).

Vybrané základní ukazatele roku 2009 jakými jsou počet knihoven, návštěvníků a výpůjček v relaci k počtu obyvatel v jednotlivých krajích ukazuje níže uvedená tabulka.

Kraj	Počet knihoven na 10 tis.obyv.	PC s internet. na 10 tis. obyv.	Počet návštěvníků na 10 tis. ob.	Počet výpůjček na 10 tis.obyv.
Praha	0,3	2,6	23 893	65 335
Středočeský	6,6	9,2	15 536	49 728
Jihočeský	8,6	15,3	23 995	70 540
Plzeňský	8,2	11,1	20 249	68 172
Karlovarský	3,9	11,8	24 800	72 207
Ústecký	3,4	7,5	17 519	59 852
Liberecký	4,8	9,8	19 603	50 253
Královéhradecký	6,7	12,0	23 422	75 560
Pardubický	7,6	11,6	19 441	57 809
Vysočina	10,1	15,8	25 355	78 960
Jihomoravský	5,4	10,5	20 211	57 994
Olomoucký	7,3	12,3	20 567	64 675
Zlínský	5,1	12,3	25 299	83 145
Moravskoslezský	2,1	7,1	21 250	62 268
CELKEM ČR	5,2	9,7	21 038	63 729

Jak ukazuje první sloupec tabulky, větší počet knihoven na 10 tis. obyvatel je v řídko osídlených krajích (např. Vysočina a Jihočeský kraj), kde se nachází vysoký počet malých knihoven bez pracovníků na plný úvazek (85 % z celkového počtu knihoven). Podobné důvody souvisejí i s rozdělením počtu PC s přístupným internetem do krajů.

Jiný obrázek by poskytlo vyčíslení počtu knihoven na zvolenou jednotku plochy kraje, které by charakterizovalo jejich dostupnost. Při průměrném počtu 6,9 knihoven na 100 km², je jejich rozdělení po krajích poměrně vyrovnané. Minimální počet knihoven (3,7) byl v Karlovarském kraji a naopak maximální v Olomouckém kraji (8,8).

Ukazatel počtu návštěvníků zřejmě nejlépe komplexně vyjadřuje poptávku po službách veřejných knihoven. Spolu s kraji s poměrně řídkým osídlením (Vysočina, Karlovarský a Jihočeský kraj) byl velký zájem o služby veřejných knihoven také v kraji Zlínském a v Praze (kde převažují velké knihovny s knihovním fondem uspokojujícím všestranné potřeby zájemců).

Údaje v posledním sloupci tabulky o počtu výpůjček vypovídají o čtenářském zájmu o služby knihoven. Jak je zřejmé vysoce nadprůměrný byl ve Zlínském kraji, na Vysočině a dále v Královéhradeckém, Karlovarském a Jihočeském kraji.

Nutno dodat, že v porovnání s rokem 2006 se zájem čtenářů o výpůjčky knih ve veřejných knihovnách o celkově 5,1 % (na 10 tis. obyvatel) snížil, vzrostl pouze v Plzeňském, Olomouckém a Zlínském kraji.

Jak je patrné **nabídka kulturních služeb vybraných poskytovatelů se v období od roku 2006 (s výjimkou kapacity kin) zvýšila, růstem – v případě divadel, kin a knihoven - reagovala také poptávka. Došlo k mírnému poklesu návštěvnosti** (maximálně o - 0,4 % za období tří let) **objektů kulturního dědictví** (hrady, zámky, muzea a galerie). Tento trend by mohl částečně odpovídat velmi nízké míře ekonomické soběstačnosti v oblasti kulturního dědictví (viz tab. č.4 b)).

Svou roli v popsaném vývoji bezesporu hrají probíhající technické a technologické přeměny (kina), rozšiřování služeb některých poskytovatelů (knihovny, muzea a galerie) a v neposlední řadě podpora kulturních aktivit z veřejných prostředků.

Z územního pohledu lze uvést, že nejrovnoměrněji je územně rozložena poptávka po službách knihoven (variační koeficient hodnot návštěvnosti na 10 tis. obyvatel činí 0,14), v případě muzeí a galerií je uvedena míra variability 0,53, pro památkové objekty 0,64 a v případě divadel 1,23. Tyto relace jsou pochopitelné, zvážíme-li, že knihovny jsou v každé větší obci, muzea a galerie jsou i v menších městech, památkové objekty jsou rozmístěny značně nerovnoměrně ve venkovských i městských oblastech všech krajů a stále scény divadel se nacházejí zejména v kulturních centrech (alespoň regionálního významu).

Co se týče **relativní úrovně návštěvnosti poskytovatelů kulturních služeb** (památky, muzea a galerie, divadla a knihovny) **v jednotlivých krajích, nelze sledovat významné odlišnosti** (s výjimkou očekávaných rozdílů souvisejících s vahou významných kulturních center a jejich „dostředivým působením“).

5. Závěr

Jak je už výše uvedeno, tato práce má být prvním pokusem o sestavení ekonomických dat do podoby satelitního kulturního účtu vypovídajícího o zdrojích financování sektoru kultury, jeho ekonomických výsledcích a v neposlední řadě také o jeho váze v ekonomice naší země. Před dosažením žádoucího výsledku podobného snažení se nelze vyhnout obtížnému řešení dvou základních otázek.

Prvá z nich souvisí se samotným vymezením sektoru kultury v rámci celé ekonomiky. Je zřejmé, že některé činnosti a služby jsou pro kulturu typické, jiné s ní více či méně souvisejí. Obvykle ji předcházejí (např. výroba hudebních nástrojů) či na ni navazují (např. maloobchodní prodej knih či hudebních nahrávek). Spolu se zmíněnými průmyslovými a obchodními aktivitami jsou s kulturou volně spojeny také služby cestovního ruchu.

Samozřejmě, **odlišnosti v pojetí rozsahu sektoru kultury značně ovlivňují výsledky kulturního účtu a váhu sektoru v ekonomice jako celku.** Spolu s typicky kulturními aktivitami byla pro potřeby této práce do sektoru kultury zahrnuta i malá a od kultury nesnadno oddělitelná část maloobchodních činností – prodej knih, novin a časopisů.

Obecně lze říci, že v řešení problému vymezení kulturního sektoru vychází v zásadě z dostupných materiálů UNESCO a EUROSTATu ⁵⁾. V současné době je před ukončením projekt EUROSTATu nesoucí název ESSnet Culture, jehož jedním z výstupů by mělo být také vymezení rozsahu kultury a jejich oblastí (domains, subdomains). Výsledky tohoto projektu budou v budoucím období významné i pro vymezení a dělení sektoru kultury v souvislosti se sestavením jeho satelitního účtu.

Druhou významnou otázkou jsou disponibilní a využitelné zdroje dat. Liší se co do svého původu (administrativní a statistické), tak i co do kvality. Zvláště problematická jsou statistická zjišťování. Je tomu jak z důvodu jejich vnitřního omezení, zejména vysoké míře neodpovědí (nonrespons) v případě ekonomických dat respondentů ze soukromého sektoru a úsporně malých výběrových souborů, tak i pro vlastnosti platných klasifikací (např. zahrnutí kulturních činností spolu s ne – kulturními do jedné třídy či skupiny CZ-NACE). Ztěžuje to jednoznačné přiřazení finančních zdrojů k určité kulturní oblasti či k poskytovateli.

Dalším důsledkem zmíněných problémů je skutečnost, že se **při hledání odpovědí na mnohé otázky nevyhneme odhadům**, ač podloženým znalostmi základních souvislostí. Netřeba zdůrazňovat, že nutnost takového postupu s sebou zákonitě přináší prvky subjektivních vlivů.

Problémem jsou také odlišnosti jednotlivých statistických zjišťování. Data ze zjišťování zaměřených na kulturní instituce (KULT) a dále neziskové instituce (NI)

5) UNESCO – Institute of Statistics (The 2009 UNESCO Framework on Cultural Statistics, Paris 2009)

sice pokrývají celou škálu finančních zdrojů včetně mezinárodních (viz tabulky č. 1 – 3 v příloze), ne však všechny kulturní instituce. Proto **je nutné jejich doplnění o výsledky šetření podnikové statistiky** (viz tabulky č. 4 a 5), **které pohled na výši a strukturu finančních zdrojů sektoru kultury značně mění.**

Nutno dodat, že za období roku 2009 se kulturní účet zpracovává po prve s tím, že **ověření metodických přístupů lze považovat za zhruba stejně významné jako hledání věcných výsledků.** Zmíněné roční období představuje teprve počátek vznikající časové řady a proto ještě není možné hodnotit dynamiku úrovně jednotlivých ukazatelů alespoň ve dvouletém období.

Základní otázkou, na kterou by měl dát účet kultury odpověď, je původ, rozsah a užití finančních zdrojů v sektoru kultury. Z administrativních dat bylo zjištěno, že veřejný sektor se podílí na příjmech kulturních institucí částkou 28,3 mld. Kč (tj. necelými 14 %) s tím, že tyto prostředky plynou zejména do oblasti kulturního dědictví živé umělecké tvorby. Podle šetření v domácnostech dosáhly výdaje směřující z rodinných rozpočtů do kultury, zejména do oblasti médií a živé tvorby, 50,2 mld. Kč (tj. téměř čtvrtinu celkových zdrojů). Zdroje neziskových institucí, které se vázaly zejména na správní činnosti v kultuře, představovaly 8,7 mld. Kč a 4,3 % z celkových zdrojů. Ostatní zdroje (115,6 mld.Kč tj. 57 % z celku) plynuly do kultury z podniků (zejména do sféry médií) a z mezinárodního prostředí (zejména do kulturního dědictví).

Ukazuje se, že **jednotlivé kulturní oblasti resp. jejich skupiny (sféry) se významně liší stupněm uplatnění tržních principů a v této souvislosti také úrovní hospodaření,** s tím související výší průměrných mezd, investiční aktivitou atd. Případné prohlubování této diferenciacce bude záviset na technickém rozvoji na straně jedné a rozsahem podpory neziskových aktivit (kulturní dědictví, část živé tvorby, knihovny) z veřejných zdrojů na straně druhé.

Za problematickými ekonomickými výsledky výše jmenovaných kulturních oblastí lze mimo jiné vidět omezené možnosti finančních ukazatelů pro vyjádření rozsahu i kvality výkonu některých činností (např. péče o kulturní dědictví, vzdělávací činnost kulturních institucí, působení kultury a jejích hodnot na jedince i společnost). V této souvislosti **je na místě doplnit ekonomické ukazatele naturálními,** z nichž se jako nejvhodnější se pro svou komplexnost jeví ukazatel počtu návštěvníků.

Ve střednědobém tříletém období se ukazuje, že - s výjimkou objektů kulturního dědictví - návštěvnost ostatních poskytovatelů kulturních služeb vzrostla. Žel, zmíněná nepřítomnost časové řady ekonomických ukazatelů znemožňuje vzájemné porovnání naturálního a finančního vyjádření rozsahu výkonu kulturního sektoru a jeho společenského významu.

Sektor kultury – tak jak je výše vymezen - byl zkoumán také z makroekonomického pohledu. Jak se ukazuje **jeho váha či podíl na ekonomice jako celku v několika významných ukazatelích osciluje kolem 2 %.**

Veřejné zdroje věnované kultuře představují 1,73% celkových konsolidovaných výdajů veřejných rozpočtů. O necelý procentní bod vyšší je podíl

výdajů domácností na kulturu k celkovým výdajům domácností. Také počet zaměstnanců v sektoru kultury dosahuje 1,9 % z celkového počtu zaměstnanců v ekonomice. Konečně podíly odhadované produkce a hrubé přidané hodnoty v kultuře mírně přesahují dvouprocentní úroveň (2,3% a 2,5%), zatímco odhadovaný hrubý domácí produkt kultury svou výší úroveň celostátního ukazatele mírně nedosahuje (1,76 %).

Pokud bychom přidali na pomyslnou misku vah neměřitelnou část výkonů a společenského dosahu sektoru kultury, byl by jeho podíl ještě vyšší. To, co nelze změřit je však mimo náš dosah. Je třeba se zabývat tím, co dokážeme ovlivnit a provádět opatření - zejména v oblasti statistických zjišťování – která nám umožní postupně zvyšovat rozsah kulturních aktivit zahrnutých do satelitního kulturního účtu a naopak snižovat stupeň jeho nepřesnosti.

Použité zdroje a literatura :

Systém účtů kultury, NIPOS, Praha 2009

The 2009 UNESCO Framework for cultural statistics, UNESCO, Montreal 2009

National report on public expenditure, Eries, 2004

Evropský systém účtů ESA 1995, EUROSTAT 1994

Vstupní analýza současných vazeb trhu práce se sektorem kultura a definování výchozích předpokladů pro strategické plánování zaměstnanosti v tomto sektoru, Institut umění – Divadelní ústav , Praha 2007

The Economy of Culture, studie KEA European Affairs pro Evropskou komisi, (2006)

Statistická zjišťování ČSÚ a NIPOS a administrativní zdroje dat MF, MV, ČSSZ a Unie filmových distributorů

Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE), ČSÚ, Praha 2008

Tabulková příloha

Tabulka č. 1.

Zdroje financování kultury podle kulturních oblastí

v tis. Kč

Oblast	Ústřední vládní instituce	Místní vládní instituce	Veřejný sektor celkem	Přímé výdaje domácností	Nefinanční a finanční podniky	Nevládní neziskové instituce	Soukromý sektor celkem	Evropské strukturální fondy	Jiné mezinárodní instituce	Ostatní svět celkem	ZDROJE CELKEM
Kulturní dědictví	4 501 069	7 750 516	12 251 585	2 184 258	876 303	253 327	3 313 888	127 396	7 746	135 142	15 700 615
Interpretační umění	925 926	3 120 168	4 046 094	2 407 259	1 910 201	238 587	4 556 047	11 304	17 114	28 418	8 630 559
Výtvarné umění	31 667	2 741 155	2 772 822	1 636 515	116 346	5 907	1 758 768	11 927	7 518	19 445	4 551 035
Knihy a tisk	655 423	18 400	673 823	19 714 073	12 599 222	88 879	32 402 174	51 583	259	51 842	33 127 839
Audiovizuální a interaktivní technika	276 422	987 046	1 263 468	23 445 978	12 901 221	1 555 392	37 902 591	27 056	0	27 056	39 193 115
Desing a kreativní služby			0	0	0	12 877	12 877	0	0	0	12 877
Provoz a správa	459 671	3 755	463 426	0	0	6 497 625	6 497 625	0	0	0	6 961 051
Neznámá oblast	1 311 820	5 506 201	6 818 021	781 282	1 697 558	0	2 478 840	20 488	1 110	21 598	9 318 459
Celkem	8 161 998	20 127 241	28 289 239	50 169 365	30 100 851	8 652 594	88 922 810	249 754	33 747	283 501	117 495 550

Tabulka č. 2.

Zdroje financování kultury podle poskytovatelů kulturních služeb

v tis. Kč

Poskytovatel	Ústřední vládní instituce	Místní vládní instituce	Veřejný sektor celkem	Přímé výdaje domácností	Nefinanční a finanční podniky	Nevládní neziskové instituce	Soukromý sektor celkem	Evropské strukturální fondy	Jiné mezinárodní instituce	Ostatní svět celkem	ZDROJE CELKEM
Historická památka	780 804	111 899	892 703	988 001	532 048	62 323	1 582 372	48 103	5 499	53 602	2 528 677
Muzeum a galerie	2 278 040	2 044 338	4 322 378	497 889	344 255	191 004	1 033 148	79 293	2 247	81 540	5 437 066
Divadlo	808 317	2 417 751	3 226 068	1 306 961	915 251	130 847	2 353 059	385	853	1 238	5 580 365
Koncertní sál (soubory a festivaly)	1 161 357	1 373 606	2 534 963	330 630	994 950	107 740	1 433 320	10 919	16 261	27 180	3 995 463
Výstavní sál	29 202	47 157	76 359	11 669	116 346	5 907	133 922	11 927	7 518	19 445	229 726
Knihovna	529 939	2 028 277	2 558 216	221 717	50 916	59 365	331 998	51 583	259	51 842	2 942 056
Archiv	622 334		622 334	2 078	3 732		5 810			0	628 144
Nakladatelství/vydavatelství	710 625	1 209 120	1 919 745	13 187 804	12 544 574	29 514	25 761 892	0	0	0	27 681 637
Výrobci a distributoři audiovizuálních děl	0	11 889	11 889	2 352 672	266 043	105	2 618 820	0	0	0	2 630 709
Rádio (rozhlas)	2 741	180	2 921	1 988 000	772 419	458 833	3 219 252	1 052	0	1 052	3 223 225
Televize	300	10 599	10 899	5 828 617	11 862 759	1 096 454	18 787 830	26 004	0	26 004	18 824 733
Ostatní poskytovatelé	45 007	1 517 084	1 562 091	1 634 505	1 697 558	6 497 625	9 829 688	20 488	1 110	21 598	11 413 377
Neznámý poskytovatel	1 193 332	9 355 341	10 548 673	21 818 822	0	12 877	21 831 699	0	0	0	32 380 372
Celkem	8 161 998	20 127 241	28 289 239	50 169 365	30 100 851	8 652 594	88 922 810	249 754	33 747	283 501	117 495 550

Tabulka č. 3

Umístění finančních zdrojů podle kulturních oblastí a poskytovatelů kulturních služeb

v tis. Kč

Oblast	Historická památka	Muzeum a galerie	Divadlo	Koncertní sál	Výstavní sál	Knihovna	Archív	Nakladatelství/ vydavatelství	Výrobci a distributoři audiovizuálních děl	Rozhlas	Televize	Ostatní poskytovatelé	Neznámý poskytovatel	Celkem
Kulturní dědictví	2 528 677	5 437 066	x	x	x	x		x	x	x	x	x	3 703 212	11 668 955
Interpretační umění	x	x	5 580 365	3 995 463	x	x	x	x	x	x	x	x	x	9 575 828
Výtvarné umění	x	x	x	x	229 726	x	x	x	x	x	x	1 101 607	x	1 331 333
Knihy a tisk	x	x	x	x	x	2 942 056	628 144	27 681 637	x	x	x	x	x	31 251 837
Audiovizuální a interaktivní technika	x	x	x	x	x	x	x	x	2 630 709	3 223 225	18 824 733	x	x	24 678 667
Desing a kreativní služby	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12 877	12 877
Provoz a správa	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	6 497 625	368 764	6 866 389
Ostatní oblasti	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	3 814 145	x	3 814 145
Neznámá oblast	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	28 295 519	28 295 519
Celkem	2 528 677	5 437 066	5 580 365	3 995 463	229 726	2 942 056	628 144	27 681 637	2 630 709	3 223 225	18 824 733	11 413 377	32 380 372	117 495 550

Tabulka č. 4a

Příjmy a výdaje kulturních institucí podle poskytovatelů a druhů zjišťování(KULT,NI,podniková zjišťování)

v tis. Kč

POSKYTOVATEL	Příjmy (výnosy) celkem	z toho: tržby za vlastní výkony	Výdaje (náklady) celkem	v tom			Rozdíl příjmů (výnosů) a výdajů (nákladů)
				spotřeba materiálu, energie, zboží a služeb	osobní náklady	ostatní výdaje (náklady)	
Historická památka	2 235 308	1 410 250	2 226 083	991 193	627 162	607 728	9 225
Muzeum a galerie	4 514 978	891 307	4 506 209	1 706 211	2 025 642	774 356	8 769
Divadlo	5 192 302	1 605 717	5 180 873	1 722 634	2 553 377	904 862	11 429
Koncertní sál (soubory a festivaly, zvuk.nahrávky)	2 602 900	940 858	2 644 833	1 492 923	915 409	236 501	-41 933
Výstavní sál	248 880	106 441	248 619	176 510	58 278	13 831	261
Knihovna	2 830 287	214 798	2 955 640	1 066 240	1 670 069	219 331	-125 353
Archiv	651 249	7 524	648 540	227 336	455 309	29 383	2 709
Nakladatelství/vydavatelství	26 323 343	26 297 808	17 917 642	4 705 134	3 429 722	9 782 786	8 405 701
Výrobci a distributoři audiovizuálních děl	1 920 255	1 262 983	1 653 065	545 993	441 218	646 503	267 190
Rozhlas	3 210 452	3 131 832	3 152 731	1 612 369	1 034 209	506 153	57 721
Televize	17 703 086	11 861 877	13 376 144	8 526 715	2 864 034	1 985 395	4 326 942
Ostatní (kult.d., arch., hvězd., ochr.aut.pr.)	9 187 019	1 733 192	9 143 782	1 935 594	1 167 903	6 040 285	43 237
Ostat.poskytovatelé (podniková zjišťování)	126 156 388	109 298 533	128 520 190	96 192 348	16 987 054	15 296 651	-2 363 802
CELKEM	202 776 447	158 763 120	192 174 351	120 901 200	34 229 386	37 043 765	10 602 096

Tabulka č. 4b

Příjmy a výdaje kulturních institucí podle kulturních oblastí

v tis. Kč

OBLAST	Příjmy (výnosy) celkem	z toho: tržby za vlastní výkony	Výdaje (náklady) celkem	v tom			Rozdíl příjmů (výnosů) a výdajů (nákladů)
				spotřeba materiálu, energie, zboží a služeb	osobní náklady	ostatní výdaje (náklady)	
Kulturní dědictví	6 768 082	2 317 459	6 749 336	2 706 591	2 655 561	1 387 184	18 746
Interpretační umění	12 733 456	5 751 582	12 504 272	6 224 175	4 625 860	1 654 237	229 184
Výtvarné umění	4 627 195	3 564 064	4 396 643	2 638 803	581 606	1 176 234	230 552
Knihy a tisk	37 610 771	31 121 831	37 633 425	23 622 133	8 709 333	5 301 959	-22 654
Audiovizuální a interaktivní technika	38 183 808	29 857 082	32 985 089	20 852 651	6 683 474	5 448 964	5 198 719
Desing a kreativní služby	96 355 490	85 502 061	91 420 751	64 343 596	10 831 495	16 245 660	4 934 739
Provoz a správa	6 497 645	649 041	6 484 835	513 251	142 057	5 829 527	12 810
Celkem	202 776 447	158 763 120	192 174 351	120 901 200	34 229 386	37 043 765	10 602 096

Tabulka č. 5

Makroekonomické ukazatele v roce 2009 (odhad)

v mil Kč b.c.

Oblast	Tržby	Mezispotřeba	Hrubá přidaná hodnota	Podíl jednotlivých oblastí na celkové hrubé přidané hodnotě v %
Kulturní dědictví	6 768	2 707	4 061	5,0
Interpretační umění	12 734	6 224	6 510	8,0
Výtvarné umění	4 627	2 639	1 988	2,4
Knihy a tisk	37 610	23 622	13 988	17,1
Audiovizuální a interaktivní technika	38 184	20 852	17 332	21,1
Desing a kreativní služby	96 355	64 344	32 011	39,1
Provoz a správa	6 498	513	5 985	7,3
Celkem	202 776	120 901	81 875	100,0

Tabulka č. 6

Zaměstnanost v kultuře (počty zaměstnanců)

	Povolání kulturního charakteru prováděné v organizaci s převažující kulturní činností	Povolání "ne-kulturního" charakteru prováděné v organizaci s převažující kulturní činností	Povolání kulturního charakteru prováděné v organizaci s převažující jinou než kulturní činností	Dobrovolníci	Neznámý charakter povolání	Celkem
Historická památka				29	1 926	1 955
Muzeum a galerie	3 186	2 913		1 165	184	7 448
Výstavní sál					391	391
Knihovna	4 603				653	5 256
Archiv	735				357	1 092
Divadlo	4 807	2 803		85	209	7 904
Koncertní sál	3 386	2 594		844	2 322	9 146
Nakladatelství/vydavatelství					15 314	15 314
Výrobci a distributoři audiovizuálních děl					5 556	5 556
Rozhlas	903	821				1 724
Televize	2 854	923				3 777
Kult.domy, hvězd., ochr.aut.práv.	1 424	1 575			423	3 422
Ostatní poskytovatelé					20 656	20 656
Celkem	21 898	11 629	0	2 123	47 991	83 641

Tabulka č. 7

Roční výdaje na platy zaměstnanců

v tis. Kč

	Celkem	v tom				
		Povolání kulturního charakteru prováděné v organizaci s převažující kulturní činností	Povolání "nekulturního" charakteru prováděné v organizaci s převažující kulturní činností	Povolání kulturního charakteru prováděné v organizaci s převažující jinou než kulturní činností	Dobrovolníci	Neznámý charakter povolání
Historická památka	432 649					432 649
Muzeum a galerie	1 451 218					1 451 218
Výstavní sál	19 028					19 028
Knihovna	1 214 360					1 214 360
Archiv	315 544					315 544
Divadlo	1 774 791					1 774 791
Koncertní sál	966 224					966 224
Nakladatelství/vydavatelství	3 424 750					3 424 750
Výrobci a distributoři audiovizuálních děl	237 366					237 366
Rozhlas	598 755	445 327	153 428			0
Televize	1 467 411	1 216 630	250 781			0
Kult.domy,hvězd.,aut.práva	688 652					688 652
Ostatní poskytovatelé	10 923 608					10 923 608
Celkem	23 514 356	1 661 957	404 209	–	–	21 448 190

Tabulka č. 8

Zdroje investic do kulturního sektoru (z šetření KULT)

v tis. Kč

	Investice v kulturním sektoru celkem	v tom			vlastní a jiné
		státní	ze zahraničí	z toho: EU	
Historická památka	471 173	154 081	46 252	43 773	270 840
Muzeum a galerie	1 177 261	968 776	70 219	70 198	138 266
Výstavní sál	3 309	3 309	0	0	0
Knihovna	147 228	94 277	10 399	10 399	42 552
Archiv	180 051	2 281	0	0	177 770
Divadlo	213 101	86 675	0	0	126 426
Koncertní sál	1 330 312	1 330 312	0	0	0
Nakladatelství/vydavatelství	357 644	289 155	0	0	68 489
Výrobci a distributoři audiovizuálních děl	51 400	0	0	0	51 400
Rozhlas	344 907	0	0	0	344 907
Televize	1 593 398	50	0	0	1 593 348
Ostatní (kult.domy, hvězd.)	144 418	74 053	13 378	13 257	56 987
Celkem	6 014 202	3 002 969	140 248	137 632	2 870 985

Tabulka č.9

Investiční náklady v kulturním sektoru

v tis. Kč

	Majetek		
	hmotný	nehmotný	celkem
Historická památka	446 763	24 410	471173
Muzeum a galerie	1 162 008	15 253	1177261
Výstavní sál	814	924	1738
Knihovna	126 958	20 270	147228
Archiv	178 682	1 369	180051
Divadlo	204 596	8 505	213101
Koncertní sál	44 140	3 117	47 257
Nakladatelství/vydavatelství	909 100	132 252	1 041 352
Výrobci a distributoři audiovizuálních děl	617 800	25 403	643203
Rozhlas	337 382	7 525	344907
Televize	1 304 186	289 212	1 593 398
Kult.domy a hvězd.	106 949	37 469	144 418
Ostatní poskytovatelé (jen majetek celkem)	-	-	4 504 505
Celkem	4 273 998	455 578	10 509 592

Tabulka č. 10

Počet poskytovatelů kulturních služeb v roce 2009

	Kulturní podniky a instituce celkem	v tom		
		státní	soukromé	ostatní
Památkový objekt zpřístupněný za vstupné	291	181	65	45
Muzeum a galerie (muzea výtvarných umění)	482	377	59	46
Výstavní síň	297	89	125	83
Knihovna veřejná	5432	5432	0	0
Divadlo	147	43	46	58
Hudební těleso	29	12	4	13
Vydavatelé neperiodických publikací a periodického tisku	889	28	801	60
Distributoři filmových děl	11	1	10	0
Rozhlas	78	1	77	0
Televize	160	1	159	0
Festivaly	330	93	56	181
Kulturní domy	352	280	36	36
Hvězdárny, planetária	45	30	4	11
Ostatní	0	0	0	0
Celkem	8543	6568	1442	533

Tabulka č. 11

Relativní vyjádření výkonu poskytovatelů kulturních služeb v natur. ukazatelích

	Počet návštěv kulturních zařízení na 10 tis. osob	Počet vydaných titulů na 10 tis. osob	Počet vysílacích hodin na 1 držitele vys.licence
Historická památka	11 072	x	x
Muzeum a galerie	9 294	x	x
Výstavní sál	2 970	x	x
Knihovna	21 038	x	x
Kino	11 885	x	x
Divadlo	5 634	x	x
Konc.sál (soub.a festivaly)	1 761	x	x
Nakladatelství/vydavatelství	x	20	x
Rozhlas	x	x	10 741
Televize	x	x	5 472
Kult.domy a hvězdárny	7 535	x	x
Celkem	71 189	20	16 213